

Toimetulekuõpe.

Lisa 37. Ainekava elu- ja toimetulekuõpe

Õppeaine kirjeldus

Elu- ja toimetulekuõpe moodustab koos teiste õppeainetega üldõpetuse terviku. Elu ja toimetulekuõppe põhisuunad on: enesega toimetuleku oskuste õpetamine, õppimise alusoskuste kujundamine- kuulamine, jälgendamine, vaatlemine, võrdlemine, vestlemine, kirjeldamine; õpilase kõne ja/või alternatiivsete väljendusviiside arendamine ja vahendite kasutamine.

Elu- ja toimetulekuõpe seob tervikuks õpilase elust ja ümbritsevast keskkonnast tuleneva temaatika. Elu- ja toimetulekuõppe teemad laienevad teiste õppeainetesse. Õpetamine toimub kontsentrilisuse printsiipi järgides: sama teema võetakse läbi korduvalt, järk-järgult laiendatud ning täiendatud kujul. Õpilast suunatakse olema võimalikult aktiivne osaleja ja kasutama omandatud oskusi erinevates olukordades ja tegevustes. Õpilast kaasatakse võimalikult palju tegevuste kavandamisesse, suunatakse tegema valikuid ja oma tegevust kommenteerima. Õpetamisel kasutatakse õppemänge, igapäevaelus kasutusel olevaid asju ja esemeid ning kaasaegseid infotehnoloogilisi vahendeid.

Õpetamine lähtub konkreetse õpilase lähimast arenguvallast, huvidest ja sotsiaalsest keskkonnast. Õppetegevus toimub kolmel arengutasemel: I arengutasemel koostevõimuses, II arengutasemel suunamisel ning III arengutasemel iseseisvalt.

Ainekava õppesisu ja õppetegevused võivad õppeaastate lõikes varieeruda.

Õpetuse eesmärgid

Elu- ja toimetulekuõpetus kujundab õpilase kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut, mille tulemusel kujuneb õpilasel positiivne minapilt, ümbritseva keskkonna võimalikult adekvaatne mõistmine, eetiline käitumine ning algatusvõime, esmased tööoskused ja -harjumused, kehaline aktiivsus ja arusaam tervise hoidmise tähtsusest. Arenevad mängu-, õpi-, eneseteenindus- ja sotsiaalsed oskused ning teadmised iseendast ja oma kehast.

Elu- ja toimetulekuõppe peamised teemad on: minapilt, sotsiaalsed suhted ja suhtlemine, loodusobjektid, inimeste tehtud/ kasvatatud asjad, orienteerumine ruumis, ajas. Teemasid käsitletakse praktilise tegevuse käigus ja nende praktiliste oskuste täiustamise eesmärgil. Teemade käsitlemine on seotud igapäevaeluga koolis ja kodus, aastaringiga looduses, tähtpäevade ja üritustega. Õppimine ja harjutamine toimuvad võimalikult reaalses keskkonnas ja elulistes olukordades. Elu- ja toimetulekuõpetus toetab ja suunab õpilase arengut ning iseseisvat toimetulekut ja osalemist kodanikuühiskonnas, kus on tagatud sotsiaalne kaitse ja juhendamine.

Lõiming

Elu- ja toimetulekuõpe on toimetulekuõppe teljeks ning sellel on oluline roll valdkonnapädevuste kujundamisel. Teiste ainete õpetamine on seotud elu- ja toimetulekuõppe teemadega. Oluline on koostöö erinevate õppeainete õpetajatega, et jõuda parimate tulemusteni. Elu- ja toimetulekuõpetuse õpetamine toimub kõigis klassitundides ning klassivälises tegevuses, mis on lahutamatult seotud õpilase praktilise tegevusega.

Matemaatika. Eesmärgiks on suurendada õpilase iseseisvust igapäevaaskestega toimetulekuks ning õpiülesannete täitmisel seoses matemaatiliste pädevustega. Õpilane õpib orienteeruma ajas: tunneb nädalapäevade, kuude ja aastaaegade järjestust. Orienteerub kalendris. Eristab tegevuste järjestust: praegu, enne, pärast. Teab tüüpilisi päeval ja öösel sooritatavaid tegevusi. Tegutseb lihtkorralduste alusel ning õpitud ruumisuhteid mõistes ja kasutades. Teab oma vanust ja sünnipäeva. Tunneb kella täis- ja pooltunni täpsusega. Tunneb käibelolevaid rahaühikuid ning oskab mõõta mõõdupulgaga, sammudega, kaaluga. Osaleb vabaajategevustes mõnes õpitud laua- või arvutimängus.

Vene keel. Vene keele õpetamine on lahutamatult seotud orienteerumisainete õpetamisega (sõnavara) ja õppetegevus ei piirdu klassis toimuvaga, vaid jätkub ka õues ja söögilaua taga (kontekst). Toimub kuulamis-, jäljendamise- ja vaatlemisõskuse arendamine. Vene keele õpetusel on sarnaselt elu ja toimetulekuõppele oluline osa õpilase isiksuse (minapildi) kujunemisel ja rahvuskultuuri omandamisel. Arendatakse suutlikkust oma teadmiste ja omandatud suhtlemisvahenditega vastavalt hankida ja edastada elulist ja toimetulekut tagavat teavet: nimi, aadress, vanus, klass, kool jm. Kujundada õskust infot küsida, edastada ja kasutada; lugeda ja mõista silte ja teabekäike ning kohandatud lühitekste; mõista ja kasutada graafilist teavet (pilte, skeeme), sh lihtsaid instruksioone, seostada verbaalset ja graafilist teavet.

Suhtlemisvahendite kasutamine sõltub õpilaste taju arengust, kujutistest ja kujutlustest mälu, tajutavate seoste ja suhete (koht, aeg, kuuluvus jm) mõistmisest praktilises tegevuses. Elu ja toimetulekuõpetus on hea võimalus suunata õpilasi õigesti mõistma ja kasutama objektide nimetusi, tunnuseid, tegevuste ja kogemuste sõnastamist/väljendamist.

Muusikaõpetus. Laulu ja muusika abil väljendatakse oma tundeid, õpetatakse tajuma erinevaid meeleolusid, arendatakse muusikalist maitset. Rühmas ja üksi õppides arendatakse suhtlemis- ja koostööõskust, üksteise kuulamise õskust, ühtekuuluvustunnet, sallivust, toetatakse õpilase enesehinnangut ja õpimotivatsiooni.

Tähelepanu pööratakse muusikale kui harrastusele. Kujuneb õskus valida vabaaja- ja harrastustegevusi seoses muusikaga – muusika kuulamine, pillimäng, laulmine, osaleb seltskonnatantsudes, laulab ja tantsib koos teistega muusika saatel. Õpilasel aidatakse orienteeruda tänapäeva muusika eri stiilides ja luuakse võimalused oma eelistuste kujunemiseks. Muusikaõpetusel on oluline roll õpilastele rahvuskultuuri tutvustamisel, selles osalemises, rahvuskommite ja -tavade õpetamisel. Kinnistuvad teadmised erinevatest rahvakalendri tähtpäevadest ja nendega seotud kommetest. Annab võimaluse praktiliselt osaleda erinevate ürituste ja tähtpäevade tähistamisel, mis omakorda tõstab õpilase enesehinnangut ning annab talle eduelamuse.

Muusikaõpet saab ka seostada loodusõpetusega: elus- ja eluta loodus, elupaigad, ilm ja inimene käsitletakse muusikaõpetuse tundides juba eelnevalt mainitud õppetegevuste kaudu - kuulatakse muusikakatkendeid ja lauldakse laule loodusest ja looduses toimuvast, inimesest ja inimesega seotud eluvaldkondadest, taimedest, kodu- ja metsloomadest. Teemat minu kodumaa Eesti käsitletakse isamaaliste laulude õppimisega kaasneb riigiga seotud sümbolika arutlus. Isamaalisi laule kuulavad ja laulavad õpilased Eesti Vabariigi aastapäevale pühendatud aktuse ettevalmistamisel.

Õppides eesti loodust ja loodusobjekte, võib seostada nende kajastamist eesti rahvamuusikas, rahvaluules ning selle tähtsust eesti rahva elus, rikastades sel viisil elu ja toimetulekuõppe tundi muusikaõpetuses õpituga.

Kehaline kasvatus. Kehalise kasvatuse kaudu kujundatakse eneseteeninduse ja sotsiaalseid oskusi. Kehalise kasvatuse tundides pööratakse tähelepanu õpilaste sportliku riietuse tundmisele ning isikliku hügieeni nõuete võimalikult iseseisvale täitmisele. Kehalise kasvatuse tundides tutvustatakse Eesti ja maailma spordisündmusi, osaletakse eri- või paraolümpialiikumises ja suunatakse sportliku meelisharrastuse valikut. Olulised on õpilase sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused. Rühmas ja üksi õppides arendatakse suhtlemis- ja koostööoskust, üksteise kuulamise oskust, ühtekuuluvustunnet, sallivust, toetatakse õpilase enesehinnangut. Õpetatakse rõõmu tundma õnnestumise üle ja toime tulema kaotuse tundega. Tähelepanu pööratakse tahtemaduste (sihikindlus, julgus, visadus, püsivus, enesevalitsemine, iseseisvus, algatusvõime jne) kujundamisele. Tutvustatakse spordieetika nõudeid: aus võistlus, võistlusreeglitest kinnipidamine, vastase austamine jne.

Elu ja toimetulekuõppe ainekava

Maht

- 1. klass 4 tundi nädalas, õppeaastas 140 tundi
- 2.-4. klass 5 tundi nädalas, õppeaastas 175 tundi
- 5.-6. klass 7 tundi nädalas, õppeaastas 245 tundi
- 7.-9. klass 6 tundi nädalas, õppeaastas 210 tundi
- Lisa-aastatel 6 tundi nädalas, õppeaastas 210 tundi

Rõhuasetused

I arengutase	II arengutase	III arengutase
1.Õpetuse põhitaotluseks on õppimiseks vajalike baasoskuste omandamine koostevõime ja matkimise tasandil.	1.Õpetuse põhitaotluseks on kujundada omandatud baasoskuste harjumuslik sooritamise tavasituatsioonis.	1.Õpetuse põhitaotluseks on võimalikult iseseisvalt toimetulek igapäevases elus, kujundatakse jõukohaseid tööoskusi.
2.Rõhuasetus on oma mina teadvustamisel, ärgitatakse osalema praktilises tegevuses ja suunatud esemelises mängus. Õpilane kohaneb uute inimestega enda ümber ja uue keskkonnaga.	2.Kujundatakse oskust käituda grupis ja arvestada kaaslastega.	2.Kujundatakse õpilase oskust käituda võimalikult vastutustundliku kogukonna/ühiskonna liikmena.
3.Oluline on eneseteeninduse alusoskuste õpetamine praktilises tegevuses. Tähelepanu pööratakse oma välimuse ja õppevahendite	3.Kujundatakse oskust täita eneseteenindustoiminguid enamasti iseseisvalt.	3.Arendatakse õpilase iseseisvust ning vastutust oma asjade ja tegude eest.

korrashoiule.		
4.Tähelepanu pööratakse kontaktile ja koostegevusele täiskasvanuga.	4.Tähelepanu pööratakse õpilaste omavahelisele suhtlemisioskusele, seda soodustatakse läbi erinevate koostegevuste.	4.Arendatakse oskust omandatud suhtlemisvahenditele vastavalt teavet küsida, edastada ja kasutada.
5.Tähelepanu pööratakse reeglite õpetamisele ja nende täitmisele koostegevuses. Toimub pidev käitumise korrektsioon positiivset käitumismustrit tunnustades. Õpilasel kujundatakse oskust märgata enda põhiemotsioone.	5.Arendatakse õigete käitumisharjumuste täitmist meeldetuletamisel ja erinevates situatsioonides. Õpilasel kujundatakse oskust märgata enda ja kaaslaste põhiemotsioone.	5.Arendatakse võimet teha parimaid valikuid kaaslasena/õpilasena ja ühiskonna liikmena üldtunnustatud käitumisreegleid järgides. Õpilane kontrollib enamasti oma põhiemotsioone.
6.Arendatakse ümbritseva keskkonna võimalikult adekvaatset tajumist. Õpilast õpetatakse koostegevuses orienteeruma lähiruumis.	6.Jätkatakse ümbritseva keskkonna võimalikult adekvaatse mõistmise arendamist. Õpilast õpetatakse orienteeruma tema lähiümbruses koolis.	6.Kujundatakse oskust orienteeruda tuttavas avalikus ruumis.
7.Õpetatakse käituma koostegevuses loodushoidlikult ja keskkonnateadlikult.	7.Õpilast suunatakse käituma loodushoidlikult ja keskkonnateadlikult.	7.Õpetatakse loodushoiu- ja säästva eluviisi põhitõdesid ning järgima loodust hoidvaid käitumisviise.
8. Õpilast õpetatakse koostegevuses orienteeruma päevarütmis ja kujundatakse oskust koostegevuses jälgida ning järgida pildilist päevakava.	8.Õpilast õpetatakse orienteeruma nädalapäevades ja aastaaegades. Õpilasel kujundatakse oskust suunatult jälgida ja järgida visuaalset päevakava.	8.Õpilast õpetatakse kasutama iseseisvalt kalendrit, planeerima ajaliselt enda tegevusi ja olulisi sündmusi.

Õppesisu ja õpitulemused

MINAPILT

I arengutase	II arengutase	III arengutase
Mina: Enda leidmine ja näitamine fotolt. Enda ja kaaslaste nimed, enda nimele reageerimine, nimesildi äratundmine. Poiss-tüdruk –enda ja kaaslaste soo teadmine.	Mina: Suunamisel enda välimuse kirjeldamine. Vanuse nimetamine või numbrikaardil/ sõrmedel näitamine. Poiss – tüdruk, nende sarnasused – erinevused.	Mina: Mina neiuna, noormehena, muutused välimuses ja käitumises.

Emotsioonid: Rõõmus, kurb, tõsine, vihane, solvunud, hirmunud. Enda emotsioonide märkamine, suunatud tähelepanu emotsioonile ja vajadusel selle reguleerimisele.	Emotsioonid: Enda emotsioonide märkamine, oma tunnete väljendamine. Põhiemotsioonide märkamine, äratundmine kaaslastel ja nende emotsioonidele suunatult reageerimine. Põhiemotsioonide äratundmine näoilme järgi ja piltidel.	Emotsioonid: Andestamine, andeks palumine. Enese meeleolu reguleerimine tegevuste abil (muusika kuulamine, kunst jne).
Sõprus: Klassi- ja koolikaaslased, nendega koos õppekäikudel, kooli üritustel viibimine.	Sõprus: Pereliikmed, sõbrad, tuttavad, võõrad; erinev käitumine. Kaaslase abivajaduse märkamine, abistamine.	Sõprus: Sõprus- ja lähedussuhted. Klassi- ja koolikaaslaste vanused, sünnipäevad. Üksteisele meeldimine, armumine. Perekond. Pulmad.
Perekond ja kodu: Perekonnaliikmed: ema, isa, vanaema, vanaisa, õde/vend. Perekonnaliikmete nimed. Minu kodu. Kodumaja. Kodu linnas ja maal. Erinevad ruumid ja asjad kodus.	Perekond ja kodu: Lähisugulased (pereliikmed, onu ja tädi). Peretraditsioonid: sünnipäevad, tähtpäevad, ühisüritused perega. Erinevas vanuses inimesed, laps ja täiskasvanu, üksteise abistamine. Kodune aadress. Korter/ maja, erinevad ruumid/ hooned. Oma tuba, selle kirjeldamine. Erinevad ruumid ja asjad ning nende otstarvete tundmine suunamisel.	Perekond ja kodu: Inimeste elukaar. Sünd, kasvamine: imiku-, väikelapse-, noorem kooliiga, nooruki- ja täiskasvanuiga. Vananemine surm, matused. Enda ja oma lähedaste positsioneerimine elukaarel. Oma kodu (vanemate juures, kogukonnas elamine, toetatud elamine jms). Erinevad ruumid ja asjad ning nende otstarve.
Enda rahvuse teadvustamine: Osaleb jõukohasel viisil tegevuses kodumaa tähtsatel päevadel (ruumide kaunistamine, laulude kuulamine ja laulmine, esinemine, peoriide kandmine). Eesti ja vene kombes vanasti ja tänapäeval. Aastaring rahvakalendris. Emakeel. Vene kirjanike liisusalmide ja lasteluuletuste kuulamine. Vene muinasjutud, nende kuulamine ja õpetaja esitatud lavastuste jälgimine.	Erinevad rahvused: Oma rahvus ja keel, riigi tähtsamad sümbolid. Erinevad rahvused klassis, kohtumised kooli külalistega, teises keeles räägitud jutu ja laulude kuulamine. Muinasjuttude kuulamine, jutustamine pildiseeria toel. Lühilavastuste esitamine õpetaja suunamisel kasutades erinevaid vahendeid (näpunukud, käpiknukud, peakatted jms). Eesti ja teiste maade rahvaste kombestikuga tutvumine. Eesti ja vene tuntud lastekirjanikud, nende loominguga tutvumine.	Erinevad rahvused: Inimestevaheliste erisuste märkamine. Eri maade luuletuste, juttude ja muinasjuttude kuulamine, esitamine. Lühilavastused luuletuste ja juttude põhjal. Eesti ja teiste maade rahvaste kombestik.

	Erinevate maade lastekirjandus. Muinasjutud.	
Ametid: Õpetajad ja teised koolitöötajad.	Ametid: Vanemate ametid. Tuntumad ametid, töövahendid. Jõukohased tööd koolis. Meeldib/ei meeldi; on vaja teha.	Ametid: Jõukohased ametid: abitööline, koristaja, aedniku/koka abi, erinevad hooaja ja abitööd jne. Plaanid pärast kooli lõpetamist. Peab/on vaja - teen motiivist lähtumine tegevustes.
Inimese organism: Kehatunnetusmängud. Erinevatele kehaosadele osutamine koostevuses ja nende nimetamine.	Inimese organism: Kehaosade põhifunktsioonid. Meeleelundid ja nende tähtsus, teised elutähtsad organid. Terve ja haige lapse tunnused.	Inimese organism: Luud ja lihased, nende ülesanded. Liikumine. Süda, veresooned ja veri, nende tähtsus. Vereringe. Hingetoru ja kopsud, nende tähtsus. Hingamine. Söögitoru, magu ja soolestik. Toidu teekond. Nahk, juuksed ja küüned, nende ülesanded. Iseloomulik välimus. Aju ja närvid, nende tähtsus. Suguorganid, nende hügieen.
Tervislikud eluviisid: Koostevuses ilma ja tegevusega sobiva riietuse ja jalanõude seostamine. Toit: Tervisliku ja mõõduka toidukogusega harjutamine. Söömisharjumuste jälgimine. Töö ja sport: liikumismängudes, jalutuskäikudel, matkadel osalemine.	Tervislikud eluviisid: Tervislike eluviiside suunatud järgimine ja kahjulikest harjumustest hoidumine. Külmetushaigustest hoidumine. Toit: Tervislik ja ebatervislik toit, nende eristamine, valik. Tervislike söömisharjumuste kinnistamine. Töö ja sport: Päevarežiim. Töö/liikumise ja puhkuse vaheldumine. Rüht tegevustes. Sportlikes tegevustes vigastustest hoidumine.	Tervislikud eluviisid: Ruumide tuulutamise vajalikkus. Tervist kahjustavatest tegevustest hoidumine. Naha hooldus, kaitse. Nakkushaigused. Arst poole pöördumine. Toit: Tervislik toitumine: toidupüramiid, toidukorrad – ja kogused, söömiskultuur. Taimne toit ja loomne toit. Mitmekülgne toit. Vitamiinid. Ülekaalulisus. Rasvumine. Dieet (toidutalumatus jm). Töö ja sport: tervislike eluviiside järgimine, positiivne mõju. Kehaliste harjutuste ja füüsilise töö tähtsus. Kehalise töö ja spordi tähtsus südame tugevdamisel.

Taotletavad õpitulemused:

I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Tunneb ära ja näitab end fotodelt. Reageerib enda nimele. Tunneb ära enda nimesildi. Teab enda sugu.	Kirjeldab enda välimust. Nimetab vanuse õpitud moel. Teab poiste ja tüdrukute väliseid erinevusi.	Teab neiu ja noormehe muutuseid välimuses ja käitumises.
Märkab suunamisel enda põhiemotsioone.	Tunneb ära oma põhiemotsioonid ja vajadusel püüab reguleerida oma käitumist. Märkab ja tunneb ära kaaslaste põhiemotsioone, püüab kaaslaste emotsioonidele reageerida. Tunneb ära tuttavate põhiemotsioonid näoilmete järgi.	Saab aru põhiemotsioonidest. Reguleerib oma käitumist õpitud moel erinevate tegevuste abil.
Määratleb end kui oma pere liiget ja õpilast.	Määratleb end kuuluvana kindlasse gruppi (klass, sõpruskond jne).	Loob ja hoiab ühistegevuste kaudu sõprussuhteid. Teab klassi- või koolikaaslaste vanust.
Teab enda ja lähedaste nimesid. Tunneb ära ja näitab pildi abil ruume (nt köök, vannituba, jm).	Teab enda sünnipäeva, vanust. Teab oma kodu aadressi. Kirjeldab suunamisel oma maja, ruume ja sisustust.	Teab endast lähtuvalt oma pereliikmete sugulusastet. Teab oma pere olulisi perekondlikke sündmusi. Planeerib suunamisel tulevast elukohta.
Osaleb koostegEVuses Eesti rahvakalendri - ja tähtpäevade tähistamisl.	Tunneb ära ja nimetab oma riigi tähtsamad sümboolid. Esitab suunamisel Eesti kirjanike lasteluulet/liisusalme ja osaleb dramatiseeringutes.	Teab erinevaid rahvuseid ja Eesti kombestikku.
Teab koolitöötajate ametinimetusi (nt õpetaja, kokk, arst, logopeed jm).	Teab tuntumaid ja oma vanemate ameteid. Teeb suunamisel jõukohast tööd koolis.	Teab oma pereliikmete ja lähedaste ametit. Oskab teha jõukohast tööd kodus ja koolis.
Tunneb kehaosi, nimetab neid.	Teab kehaosi ning nende otstarvet.	Omab algteadmisi inimese organismist. Teab inimese elukaart.
Osaleb tervislikel eluviisidel põhinevates tegevustes.	Tunneb õpitud tervislikke eluviise söömise ja liikumise osas.	Oskab teha valikuid õpitud tervislike ja kahjulike tegevuste vahel.

ENESETEENINDUSOSKUSED JA KÄITUMINE

Õppesisu:

I arengutase	II arengutase	III arengutase
Igapäevaoskused: Koostegemises riietumine, söömine, käte pesemine, toimetulek WC-s. Abi paluma õpetamine. Ujumisõpetus: koostegemises oma riiete äratundmine ja kappi asetamine, riietumine, pesemine, pesuvahendite kasutamine, keha ja juuste kuivatamine, ohutusnõuete järgimine.	Igapäevaoskused: Isikliku hügieeni järgimine suunamisel. Abi palumine suunamisel. Ujumisõpetus: suunamisel oma riiete äratundmine ja kappi asetamine, riietumine, pesemine, pesuvahendite kasutamine, keha ja juuste kuivatamine, ohutusnõuete järgimine.	Igapäevaoskused: Isikliku hügieeni järgimine iseseisvalt. Kaaslase abistamine. Ujumisõpetus: iseseisvalt oma riiete äratundmine ja kappi asetamine, riietumine, pesemine, pesuvahendite kasutamine, keha ja juuste kuivatamine, ohutusnõuete järgimine.
Söömine: Söömine, söögilauas enda koha koristamine. Õige kahvli- ja lusikahoid, noa kasutamine koostegEVuses. Salvrätiku kasutamine pühkimiseks koostegEVuses. Õige kehaasendi hoidmine.	Söömine: Laua katmine ja koristamine oma klassi õpilastele, valikute tegemine söömisel, elementaarsete lauakommete järgimine. Õige kahvli- ja lusikahoid, noa kasutamine suunamisel. Salvrätiku suunamisel kasutamine pühkimiseks. Õige kehaasendi hoidmine. Toitumine välistes tingimustes (ekskursioonil, piknikul, matkal) ja toitlustamisasutustes.	Söömine: Käitumine pidulauas, kohvikus. Iseseisvalt noa- ja kahvliga söömine. Laua katmine pidulikeks sündmusteks. Lauakommete järgimine.
Käitumine: Käitumine erinevates situatsioonides (tund, vahetund, rühmatuba, arstikabinet jne). Viisakussõnade palun-täna, tere-head aega kasutamine. Enda õige ja vale käitumise suunatud eristamine.	Käitumine: Viisakas käitumine: koolis ja väljaspool kooli (teater, ühistransport, kauplus). Abi palumine, viisakas pöördumine teise inimese poole. Enda ja kaaslase õige ja vale käitumise eristamine. Hinnangu andmine teiste ja iseenda käitumisele.	Käitumine: Viisakas ja ebaviisakas käitumine: koolis ja väljaspool kooli (ametiasutused). Ebaviisakast käitumisest hoidumine. Käitumine ohuolukorras. Ohu hindamine ja abi palumine/kutsumine.
Hoiatus- ja teabemärgid: Hoiatus-ja teabemärgid: tualett jm.	Hoiatus-ja teabemärkide tundmine ning mõistmine: Tualetid, elekter, kiirabi/arst, politsei jms.	Hoiatus-ja teabemärkide mõistmine (abiga): Majaplaan, olmekeemia märgid, pesumärgid, triikraua reguleerimine, pliit ja praeahi, pesumasin jms.

Taotletavad õpitulemused:

I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Täidab hügieeninõudeid koostegemisel. Sooritab igapäevatoiminguid osalise abiga. Korrastab abiga oma välimust.	Täidab hügieeninõudeid suunamisel. Sooritab igapäevatoiminguid suhteliselt iseseisvalt, oskab vajadusel paluda abi. Hoolitseb meeldetuletusel enda välimuse eest.	Täidab hügieeninõudeid. Tuleb enamasti toime igapäevatoimingute sooritamise, abistab teisi igapäevatoimingutes. Hoolitseb enda välimuse ja puhtuse eest.
Hoiab õigesti kahvli ja lusikat, nuga kasutab koostegemises. Hoiab meeldetuletamisel söömisel õiget kehaasendit. Kasutab meeldetuletamisel salvrätikut. Koristab koostöös enda nõud söögilaualt.	Katab ja koristab suunamisel laua. Järgib elementaarseid lauakombeid. Hoiab õigesti kahvli ja lusikat, kasutab salvrätikut ja nuga kasutab suunamisel. Hoiab söömisel õiget kehaasendit. Käitub suunamisel üldlevinud kombestiku järgi erinevates tingimustes (nt piknik, kohvik jm).	Järgib lauakombeid. Sööb iseseisvalt noa ja kahvliga. Katab laua nii igapäevaselt kui ka pidulikeks sündmusteks. Käitub üldlevinud kombestiku järgi erinevates tingimustes (nt piknik, kohvik).
Teab ja kasutab õpitud viisakusväljendeid.	Käitub meeldetuletamisel viisakalt tuttavates situatsioonides. Oskab hinnata tegevusi põhimõttel õige – vale, tohib – ei tohi, meeldib – ei meeldi, tahan – pean. Hoidub nähtavatest ohtudest, kutsub/pöördub abi järele.	Kasutab enamlevinud suhtlussituatsioonides viisakusväljendeid. Oskab hinnata tegevusi põhimõttel õige – vale, meeldib – ei meeldi, tahan – teen, peab – teen, tahan – ei tohi – ei tee. Märkab endale ja teistele suunatud ohtlikku käitumist; reageerib sellele, kutsub abi. Oskab öelda EI.
Teab lähema ümbruse teabemärke.	Oskab suunamisel lugeda hoiatus – ja teabemärke.	Oskab lugeda hoiatus – ja teabemärke.

KOOL

Õppesisu:

I arengutase	II arengutase	III arengutase
Kool: Minu klass, selle sisustus, minu koht. Minu õpetaja: õpetaja nimi. Minu klassi õpilased: kaaslaste nimed, poisid/tüdrukud. Erinevad ruumid koolimajas. Tund ja vahetund, erinevad tegevused.	Kool: Klassiruum ja selle korrashoid. Minu õpetajad: õpetajate nimed. Erinevate kooliruumide otstarve, iseseisev või abiga liikumine ühest ruumist teise. Erinevad õppeained.	Kool: Koolimaja ja selle ümbruse korrashoid. Kool. Ametiõpe. Ametikool. Päevakeskus. Elukutse/ameti valiku planeerimine ja suunamine; toetatud töö erinevates asutustes.

Koolitarbed: Minu asjad, nende kasutamine ja korrashoid. Koolitarvete koht. Õppevahendite ja -mängude eesmärgipärase kasutamise harjutamine. Koostegevuses asjade pakkimine väljasõiduks, ekskursiooniks.	Koolitarbed: Minu asjad – kaaslaste asjad – õpetaja asjad. Koolitarvete korrashoid. Õppevahendite ja -mängude eesmärgipärane kasutamine. Vajamineva töövahendi leidmine oma asjade hulgast. Suunamisel asjade pakkimine väljasõiduks, ekskursiooniks.	Koolitarbed: Töökoha ja töövahendite korrashoid. Õppevahendite ja -mängude eesmärgipärane kasutamine. Valib tööle vastava vahendi. Asjade pakkimine väljasõiduks, ekskursiooniks.
---	---	--

Taotletavad õpitulemused:

I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Tunneb ära endale kuuluvad esemed. Teab/kasutab pöördumisel kaaslaste ja õpetaja nime. Liigub abiga ühest ruumist teise. Eristab tunni ja vahetunni tegevusi.	Hoiab korras oma koolitarbed. Määratleb end kuuluvana kindlasse gruppi (klass, sõpruskond jne). Teab õpetajate nimesid. Liigub suunamisel ühest ruumist teise. Eristab erinevaid õppeaineid ja tegevusi nendes.	Hoiab korras oma asjad ja lähema ümbruse. Planeerib koostöös täiskasvanuga oma elu peale kooli lõpetamist: kutseõpe, päevakeskus, kogukonnas elamise teenus jm. Tutvub täiskasvanu abiga ametikoolide või päevakeskustega.
Hoiab õigesti kahvlit ja lusikat, nuga kasutab koostegevuses. Hoiab meeldetuletamisel söömisel õiget kehaasendit. Kasutab meeldetuletamisel salvrätikut. Koristab koostöös enda nõud söögilaualt.	Katab ja koristab suunamisel laua. Järgib elementaarseid lauakombeid. Hoiab õigesti kahvlit ja lusikat, kasutab salvrätikut ja nuga kasutab suunamisel. Hoiab söömisel õiget kehaasendit. Käitub suunamisel üldlevinud kombestiku järgi erinevates tingimustes (nt piknik, kohvik jm).	Järgib lauakombeid. Sööb iseseisvalt noa ja kahvliga. Katab laua nii igapäevaselt kui ka pidulikeks sündmusteks. Käitub üldlevinud kombestiku järgi erinevates tingimustes (nt piknik, kohvik).
Teab oma asjade kokkulepitud hoiukohta. Oskab tuttava eseme ja õppevahendiga tegutseda vastavalt selle funktsioonile. Pakib koostegevuses väljasõiduks, ekskursiooniks vajalikud asjad.	Teeb vahet oma – võõras asjadel, käitub vastavalt. Oskab tuttava õppe- ja töövahendiga tegutseda vastavalt selle funktsioonile. Pakib suunamisel väljasõiduks, ekskursiooniks vajalikud asjad.	Teeb vahet oma – võõras – meie asjadel, käitub vastavalt. Oskab töö- ja õppevahendiga tegutseda vastavalt selle funktsioonile ja tegevuse eesmärgile. Pakib väljasõiduks, ekskursiooniks vajalikud asjad.

VABA AEG

Õppesisu:

I arengutase	II arengutase	III arengutase
Erinevad vaba aja veetmise võimalused: Koostegemisel jõukohaste pildiraamatute vaatamine, jalutuskäigud, mängud toas ja õues jne. Mänguõpetus: Individuaalne mäng. Mänguasjade valimine, teisega jagamine ja paigutamine oma kohale.	Erinevad vaba aja veetmise võimalused: Jõukohased raamatud, videode ja filmide vaatamine, muusika kuulamine, matkad, liikumismängud toas ja õues jne. Mänguõpetus: Jõukohased ühismängud: nt lauamängud, arvutimängud, lihtne rollimäng (imiteerimine). Mängureeglid. Võit ja kaotus.	Erinevad vaba aja veetmise võimalused: Jõukohased raamatud, videode ja filmide vaatamine, muusika kuulamine, matkad, liikumismängud toas ja õues jne. Mänguõpetus: Seltskondlikud mängud, rollimängud. Arvutimängud.
Ühistegevused: Osalemine jõukohasel klassi/kooli üritusel. Teatri- ja kino ühiskülastused. Sünnipäevade pidamine. Koostegemisel huviringides osalemine. Sport: Mänguväljakute, terviseradade, ujula kasutamine täiskasvanu abiga. Jalutuskäigud kooli lähiümbruses. Laulu- ja liikumismängud koostegemisel.	Ühistegevused: Osalemine klassi/kooli üritustel. Teatri- ja kino ühiskülastused. Sünnipäevade pidamine. Suunatult hobide ja harrastustega tegelemine, huviringides osalemine. Sport: Mänguväljakute, terviseradade, ujula kasutamine täiskasvanu abiga. Jalutuskäigud ja matkad. Laulu- ja liikumismängud suunamisel.	Ühistegevused: Klassipeo/ sünnipäevapeo/ planeerimine ja organiseerimine (täiskasvanu abiga). Osalemine huvialaringides. Iseseisvalt üritustel osalemine ja üritustel esinemine. Iseseisvalt hobide ja harrastustega tegelemine. Sobivad ajaveetmiskohad internetis. Sport: Mänguväljakute, terviseradade, ujula kasutamine iseseisvalt. Jalutuskäigud ja matkad. Laulu- ja liikumismängud iseseisvalt.

Taotletavad õpitulemused:

I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
On kaasatud erinevatesse mängudesse jm tegevustesse.	Valib vaba aja tegevuse etteantud valikute alusel ja tegeleb sellega suunatult.	Sisustab oma aega meelepärase tegevusega (muusika kuulamine, sportimine, lauamängud jms).
On kaasatud ühisüritustel ja sportmängudes, osaleb jõukohaselt.	Võtab osa ühiskülastustest: spordivõistlused, teater, kino jm kultuuriasutused. Osaleb ürituste ettevalmistamisel (suunamisel), esineb pidudel. Teab lihtsamaid mängureegleid, peab neist kinni.	Osaleb füüsilist aktiivsust vajavates tegevustes. Oskab kasutada mõnda multimeedia vahendit. Oskab teha ettevalmistusi oma tähtpäeva tähistamiseks täiskasvanu kaasabil.

AEG

Õppesisu:

I arengutase	II arengutase	III arengutase
Ajajaotus. Kell: Ööpäeva osad: päev, öö. Õpilase tegevused päeval. Pildiline koolipäeva plaan. Nädal: Kooli/tööpäevad, puhkepäevad. Nädalapäevade nimetused, äratundmine. Teadmine kella olemasolust (ning otstarbest). Taimeri kasutamine aja visualiseerimiseks.	Ajajaotus. Kell: Ööpäeva osad: hommik, lõuna, õhtu, öö. Inimese tegevused ööpäeva eri osadel. Päeva- ja nädalaplaan piltide või sõnakaartidega. Nädal: Kooli/tööpäevad, puhkepäevad, riiklikud pühad. Koolivaheajad. Nädalapäevade nimetuste mõistmine ja aktiivne kasutamine. Täistund, pooltund, nende märkimine; seostamine tegevustega päevakavas. Erinevad kellad. Tegevuseks kulunud aja jälgimine täiskasvanu suunamisel või taimeri abil.	Ajajaotus. Kell: Aasta, kuu, nädal, ööpäev. Päeva- ja nädalarütm. Aastaring ajas (12 kuud, 4 aastaaga). Päeva- ja nädalaplaani järgimine. Täistund, pooltund, veerandtund, kolmveerandtund, nende märkimine. Ajakavad: tunniplaan, tv-jm kava, sõiduplaan. Analoog ja digitaalne kell. Aja planeerimine seoses enda tegevusega. Kellaaeg päevaplaanis orientiirina, tegevuseks kulunud ja planeeritav aeg.
Aastaajad: Ühised suunatud loodusvaatlused. Ilmavaatlustulemuste märkimine koostegemisel. Sügis: eri meeltega tajutavad tunnused ja värvid looduses, loodusnähtused sügisel (lehtede kolletamine, langemine). Sügisannid. Talv: eri meeltega tajutavad tunnused, talvised loodusnähtused (lumi, jää). Tegevused talvel: kelgutamine, lumepalli tegemine. Tutvumine talviste tähtpäevadega: jõulud. Kevad: eri meeltega tajutavad tunnused. Loodus: taime-ja loomariik, linnud, putukad. Kevadine riietus. Kevadised tähtpäevad: kevadpühad, emadepäev. Suvi: eri meeltega tajutavad tunnused (õpetaja suunamisel). Suvine riietus. Suvised tähtpäevad: jaanipäev.	Aastaajad: Tähtpäevadega jt üritustega seotud praktilised tegevused, nt lihavõttepühadeks muru külvamine, emadepäevaks lillesibulate istutamine vms. Ühised loodus- ja ilmavaatlused. Ilmavaatluse tulemuste märkimine suunamisel. Sügis: sügise tunnuste äratundmine (ka pildil). Sügistööd aias. Sügisese tähtpäevad: mardipäev, isadepäev, kadripäev: kombed, tähistamiste ettevalmistamisel osalemine, esinemine. Talv: talve eri meeltega tajutavad tunnused. Võrdlemine suvega. aastaagadega. Sademed talvel. Tutvumine termomeetriga. Sooja- ja külmakraadid. Riietuse valik vastavalt ilmale. Taimed ja loomad talvel. Loomade ja lindude toitmine talvel. Talispordivahendid: nende äratundmine. Tegevused talvel: suusatamine, (uisutamine), lumememme ehitamine. Talvised tähtpäevad: jõulud, vastlapäev,	Aastaajad: Praktilised aiatööd aastaegade lõikes. Aastaring looduses: Õhutemperatuuri jälgimine, mõõtmine. Termomeetrinäidu seostamine igapäevaeluga. Tähtpäevad – peamised kombed ja tavad, ettevalmistamine, tähistamine. Sügis: sügistööd aias ja põllul. Loomad, linnud, putukad – elu seotus aastaajaliste muutustega looduses. Talv: talve eri meeltega tajutavad tunnused. Võrdlemine teiste aastaagadega. Taimed ja loomad talvel, loomade ja lindude eluviisid talvel. Talisportivahendid: nende äratundmine ja kasutamine. Kevad: kevade eri meeltega tajutavad tunnused, muutuste jälgimine looduses. Võrdlemine teiste aastaagadega. Loodus: taime-ja loomariik, linnud, putukad.

	sõbrapäev. Eesti Vabariigi aastapäev. Komed, tähistamiste ettevalmistamisel osalemine, esinemine. Kevad: kevade eri meeltega tajutavad tunnused, muutuste jälgimine looduses. Võrdlemine teiste aastaaegadega. Loodus: taime- ja loomariik, linnud, putukad. Kevadised tähtpäevad: kevadpühad, emadepäev. Komed, tähistamiste ettevalmistamisel osalemine, esinemine. Suvi: suve eri meeltega tajutavad tunnused. Ilmastikunähtused suvel (sademed, vikerkaar). Riietumine suvel. Suvised tähtpäevad: jaanipäev; kombed, tähistamine. Suvelõbud: päevitamine, ujumine, sõitmine jalgrattal või tõukerattal, õuemängud jne. Osalemine hooajalistes töödes, nt kastmine, rohimine, niitmine. Marjad metsas ja aias, aia- ja metsasaaduste hoidistamine.	Kevadised tähtpäevad: kevadpühad, emadepäev. Komed, tähistamiste ettevalmistamisel osalemine, esinemine. Suvi: suve eri meeltega tajutavad tunnused. Ilmastikunähtused suvel (sademed, vikerkaar). Riietumine suvel. Suvised tähtpäevad: jaanipäev; kombed, tähistamine. Suvelõbud: päevitamine, ujumine, sõitmine jalgrattal või tõukerattal, õuemängud jne. Osalemine hooajalistes töödes, nt kastmine, rohimine, niitmine. Marjad metsas ja aias, aia- ja metsasaaduste hoidistamine.
Kalender: Kalendri kasutamine koostegevuses. Nädalapäevade nimetused, nende seostamine kindlat värvi sõnakaardiga.	Kalender: Kuude nimetused. Kuupäeva märkimine kalendris suunamisel. Enda sünnipäev, seostamine aastaajaga, kuuga ja kuupäevaga ning vanus.	Kalender: Kalendris orienteerumise oskus. Kuude nimetused. Kuupäeva märkimine ja seostamine kalendris. Enda, (pereliikmete ja klassikaaslaste) sünnipäev ja vanus; seostamine aastaaja ja kuuga, rahvakalendri- jm tähtpäevade seostamine kuupäevaga, kuupäevade otsimine kalendrist ja märkimine.

Taotletavad õpitulemused:

I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Eristab õppetundi ja vahetundi, eristab päeva ja ööd, kooli- ja puhkepäeva.	Teab ja järgib ööpäevarütmi oma tegevuse planeerimisel. Eristab töö- ja puhkepäeva. Jälgib kella, oskab nimetada täis- ja pooltunde-suunamisel.	Märgib ja nimetab täis- ja pooltunni, veerand- ja kolmveerandtunni. Kasutab kella aja planeerimisel. Orienteerub nädala-, kuu-, aastarütmis. Nimetab ja märgib rahvakalendri tähtpäevi aastaringis.

Kordab järgi õpitud viisil (sõna, viibe, pilt) käesolevat aastaaega. Osaleb loodusvaatlustes. Tajub erinevate meeltega aastaaegu, nende tunnuseid, riietub koostegevuses vastavalt aastaajale.	Nimetab käesolevat aastaaega. Oskab suunamisel nimetada aastaaegu nende õiges järjestuses ja olulisi tunnuseid. Oskab nimetada ja märkida kuupäeva suunamisel. Teab loodusnähtuste olulisi tunnuseid.	Teab aastaegade järjestust ja olulisi tunnuseid. Oskab nimetada kuude nimetusi, kuupäeva, aastat, orienteerub kalendris ja oskab nimetada ja märkida kuupäeva. Nimetab hetke ilma olulisemaid tunnuseid, loeb (sümbol) ilmateadet ja riietub vastavalt sellele. Mõistab oluliste loodusnähtuste praktilist tähtsust inimesele.
Kasutab kalendrit koostegevuses. Seostab koostegevuses nädalapäeva kindlat värvi sõnakaardiga.	Oskab suunamisel märkida kuupäeva ja teab suunamisel kuude nimetusi. Seostab enda sünnipäeva aastaaja, kuu ja kuupäevaga.	Orienteerub kalendris, teab kuude nimetusi ja kuupäeva märkimise viise. Seostab tähtpäevi aastaaja ja kuuga, leiab need kalendrist.

ELUS JA ELUTA LOODUS

Õppesisu:

I arengutase	II arengutase	III arengutase
Elusloodus. Taimed: Lillede vaatlemine suunatult sügisel, talvel, kevadel, suvel. Õpitud lillede vaatlemine kasvukohas, ruumide kaunistustes, pildil, kujutamine kunsti ja käelise tegevuse töödes. Puud: sügisel, talvel, kevadel, suvel. Ühe-kahe viljapuu, okas-ja lehtpuu suunatult vaatlemine ja tundmine. Ühe- kahe puuvilja, aedvilja suunatult vaatlemine ja tundmine. Maitse, lõhn, kuju, värvus. Nende äratundmine sh fotolt ja pildilt. Seente suunatult vaatlemine. Marjade suunatult vaatlemine. Loomad: Kodu- ja metsloomad, linnud: Kodukoha loomad ja linnud. Õpitud loomade ja lindude äratundmine , sh, fotolt, pildilt. Loomade/lindude häälte äratundmine,	Elus ja eluta looduse tunnused ja osad: Elusolendid: inimene, loomad, taimed. Elusolendite ühised tunnused. Elusloodus. Taimed: Lillede ja puude nimetamine sügisel, talvel, kevadel, suvel. Söödavad ja mürgised taimed. Taime osad: juur, vars, lehed, õied, seemned, viljad. Enamlevinud ravimtaimed: korjamine ja kasutamine. 3–5 viljapuu, okas-ja lehtpuu vaatlemine ja tundmine. Okas-ja lehtpuud: enamlevinud liigid, erinevused ja sarnasused. Puud erinevatel aastaegadel. 3–5 puuvilja, aedvilja suunatult vaatlemine ja tundmine. Maitse, lõhn, kuju, värvus. Nende äratundmine sh fotolt ja pildilt. Puu- ja aedviljad: kasvatamine (seeme, taim, vili). Puu- ja	Elus ja eluta loodus: Eluta looduse osad ja tunnused. Elus ja eluta looduse osade diferentseerimine/rühmitamine tunnuste alusel. Elusloodus. Taimed: Lillede ja puude äratundmine looduses sügisel, talvel, kevadel, suvel. Puu, põõsas, puhmas, rohttaim, sammal, samblik. Töötamine aedniku abilisenä. Tööd pargis. Mets: metsa tähtsus. Eestis esinevad metsatüübid. Metsatööd. Toataimede kasvatamine, kastmine vastavalt vajadusele. Loomad: Kodu- ja metsloomad, kodu- ja metsalinnud: Elu ja töö talus. Loomariigi mitmekesisus: teistes loodusvööndites elavad loomad.

matkimine. Loomade/lindude liikumisviisid; äratundmine, liikumise matkimine. Putukate, kalade, kahepaiksete, roomajate suunatult vaatlemine. Eluta loodus: Mängud vee ja liivaga, savist voolimine. Soe vesi/külm vesi. Õhu puhumine/õhupallist õhu väljalaskmine. Valgus ja pimedus, vari.	aedviljade säilitamine, hoidistamine. Seened. Söödavad ja mürgised seened. Seente säilitamine. Marjad: söödavad ja mürgised marjad. Marjade säilitamine (külmutamine, kuivatamine). Hoidised. Lilled: toa -,aia -,põllulilled, 3-5 nimetamine. Taimede hooldamine. Loomad: Kodu- ja metsloomad, linnud. Loomariigi mitmekesisus, teistes loodusvööndites elavad loomad (3–5). Erinevad elupaigad: nt mets, veekogud, loomaaed, talu. Kodu-/ lemmikloomade ja lindude eest hoolitsemine; kasulikkus inimesele. Loomade kaitse. Toitumine, loomalapsed. Metsloomade elu erinevatel aastaaegadel. Paiga- ja rändlinnud. Loomade/lindude välisehitus. Putukate, kahepaiksete, kalade, roomajate iseloomulikud tunnused, eristamine loomadest, lindudest. Looduslikud eluta looduse osad (vesi, õhk, muld, päike, kuu) ja inimeste valmistatud asjad (tehismaailm). Eluta loodus: Vesi: Vee tähtsus inimese elus. Vee säästlik kasutamine. Vee olekud. Veekogud. Õhk: Õhu puhtus. Termomeeter: Tutvumine erinevate termomeetrite ja nende funktsioonidega. 0 kraad/punkt, leidmine termomeetrilt. Muld: Muld taimede kasvukeskkonna ja loomade elupaigana. Valgusõpetus: Pime ja valge aeg. Päike, kuu, tähed.	Imetajad: välisehitus, levinumad liigid, tähtsus. Putukad: tähtsus looduses. Putukate kasulikkus inimesele. Putukahammustused, esmaabi. Kahepaiksed: välised tunnused, elupaik. Roomajad: välised tunnused, elupaik, ohud. Kalad: välised tunnused, elupaik, enamlevinud kalaliigid Eestis. Kasulikkus inimesele. Kalapüük. Linnud: välised tunnused, levinumad linnuliigid, elupaigad, tähtsus. Toitumisahel. Eluta loodus: Vesi: Vee leidumine looduses, tähtsus, kaitse. Puhta vee omadused. Vee olekute seos temperatuuri- muutustega. Vee ringkäik looduses. Veekogud (looduslikud ja tehisveekogud). Puhtad/saastatud veekogud. Õhk: Puhta õhu omadused. Õhu tähtsus. Õhusoojus: soe õhk, külm õhk. Erinevad soojusallikad (päike, ahi, radiaator, kamin). Õhutemperatuur erinevatel aastaaegadel. Puhas õhk ja saastatud õhk. Termomeeter: Temperatuuriskaala. Pluss- ja miinuskraadid. Õhu-, keha- ja veetemperatuuri mõõtmine. Ilmateate mõistmine, sümbolid. Loodusvarad: Loodusvara/maavara. Maavarade tähtsus inimese elus. Savi, liiv, turvas, põlevkivi, paekivi. Muld, mulla harimine. Loodusvarade säästlik kasutamine (vesi). Loodushoid. Valgusõpetus: Looduslikud ja kunstlikud valgusallikad.
---	---	---

		Hea valgustuse tähtsus. Prillid, suurendusklaas. Elekter igapäevaelus. Ohutus. Elektri tähtsus ja säästmine.
Loodushoid: Esmane kokkupuude loodusvaatlustega koostegevuses loodusobjektide nimetamine. Koostegevuses prügi sorteerimine, vee kokkuhoid. Koostegevuses teadlik loodust hoidev käitumine.	Loodushoid: Suunamisel prügi sorteerimine, vee kokkuhoid. Suunamisel teadlik loodust hoidev käitumine.	Loodushoid: Looduskaitse/keskkonnakaitse. Keskkonnareostuse äratundmine (nt metsa alla visatud prügi), sellest teavitamine. Prügi sorteerimine, vee kokkuhoid. Teadlik loodust hoidev käitumine.

Taotletavad õpitulemused:

I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Tunneb õpitud mets- ja koduloomi, aed- ja puuvilju, taimi (sh fotolt, pildilt). Teab kodu-ja metsloomade hääletsusi ja liikumisviise.	Teab loomade erinevaid elupaiku, oskab nimetada looma vastavalt elupaigale. Teab levinumaid ränd- ja paigalinde, lindude rände vajalikkust. Teab lindude ja loomade abistamise vajalikkust talvel. Eristab elus ja eluta loodust, tähtsust inimesele.	Oskab nimetada õpitud elus ja eluta looduse esindajate olulisemaid tunnuseid, teab loomariigi mitmekesisust. Tunneb loodushoiu põhitõdesid. Teab elus ja eluta looduse esindajate kasulikkust inimesele.
Osaleb õppekäikudel tehes loodusvaatlusi erinevatel aastaaegadel.	Teab loodusnähtuste olulisi tunnuseid. Sorteerib suunamisel prügi ja hoiab kokku vee kasutamisel. Looduse viibides käitub loodust hoidvalt.	Mõistab oluliste loodusnähtuste praktilist tähtsust inimesele. Sorteerib prügi vastavalt märgistusele, kasutab vett säästlikult. Tunneb ära keskkonnareostuse ja teavitab sellest.

MAATEADUS

Õppesisu:

I arengutase	II arengutase	III arengutase
Elukoht: Asula, kus õpilane elab. Linn/maa.	Elukoht: Kodu aadress. Kodulinna tundmaõppimine.	Elukoht: Oma koduasula.

Pinnavormid: Liikumine mitmekesisel maastikul, üles ja alla ronimine.	Pinnavormid: Matkamine mitmekesisel maastikul. MäGINE ja tasane maa.	Pinnavormid: Saar, poolsaar. Rabamaastik.
Eestimaa: Eesti – minu kodumaa. Tallinn – Eesti pealinn.	Eestimaa: Kodukoht Eesti kaardil. Linnad, järved, jõed kodukoha vahetus ümbruses. EV sümboolika: Eesti hümn, lipp ja vapp. Eesti rahvuslind, -lill. Pealinn. Rahvariided. Eesti president.	Eestimaa: Eestimaa kaart: Suuremad linnad, jõed, järved Eestimaal. Õpilaste poolt külastatud linnade märkimine kaardil. Eesti naaberriigid. Naaberriikide rahvad, keel ja rahvussümbolika.
Maakaart Eesti kaardi ühisvaatlemine (mida märgitakse kaardil-linnad, jõed, metsad, mäed jms).	Maakaart Orienteerumismängud lihtsustatud plaani järgi klassis, koolimajas, kooli lähiümbruses. Kodukoha märkimine kaardil. Kodukoha läheduses asuvad jõed, järved, asulad, nende osutamine kaardil õpetaja toel. Gloobus: Esmene tutvumine gloobusega. Gloobus kui maakera vähendatud mudel („väike maakera“).	Maakaart Eestimaa leidmine Euroopa ja maailma kaardilt. Naaberriikide leidmine ja nimetamine kaardil. Leppemärgid kaardil (asula, maantee, jõgi jms). Leppevärvide äratundmine. Gloobus: veekogude ja maismaa näitamine gloobusel. Eesti leidmine gloobusel.

Taotletavad õpitulemused:

I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Orienteerub abiga lähemas ümbruses.	Teab oma kodu aadressi. Teab oma kodumaa ja -linna/asula nimetust.	Tunneb oma koduasulat.
Liigub mitmekesisel maastikul (mäest üles ja alla).	Eristab mitmekesist maastikku.	Teab õpitud pinnavorme.
Teab, et kodumaa on Eesti ja pealinn Tallinn.	Tunneb kodukoha ümbrust, tunneb ära Eesti kaardi.	Teab Eesti suuremaid linnu, saari, veekogusid, õpitud välisriike.
Vaatleb koostegevuses Eesti maakaarti.	Leiab Eesti maakaardilt oma kodukoha ja selle läheduses olevad veekogud.	Oskab kaardilt leppemärkide järgi näidata veekogusid, saari.

OHUTUSNÕUDED

Õppesisu:

I arengutase	II arengutase	III arengutase
Liiklus: Liiklemine tänaval. Kõnnitee, sõidutee, ülekäigurajad, foorid. Ohutu liiklemine kooli ümbruses. Erinevad sõidukid meie teedel.	Liiklus: Lihtsamad liiklusmärgid: kõnnitee, jalgrattatee, ülekäigurada, foor. Ohutu liiklemine tänaval. Kergliiklustee. Ühissõidukid: liiklemine ühistranspordiga, sõidukisse sisenemine, väljumine. Liiklemine pimedal ajal, helkuri kasutamine.	Liiklus: Liiklusmärgid. Vajalike liikluseeskirja reeglite tundmine ja järgimine liikluses.
Ohutusnõuete täitmine: Õpetaja/täiskasvanu korralduste järgimine hädaolukorras ja häire korral.	Ohutusnõuete täitmine: Käitumine ohuolukorras: õpetaja/täiskasvanu korralduste järgimine. Abi palumine, kutsumine. Käitumine tulekahju korral- täiskasvanu suunamisel.	Ohutusnõuete täitmine: Hädaabi number 112; vajaliku informatsiooni edastamine. Käitumine erinevates ohusituatsioonides: evakuatsioonisiltide mõistmine ja järgimine- täiskasvanu suunamisel. Teistele suunatud ohtliku käitumise märkamine; ohu vältimine; abi kutsumine.

Taotletavad õpitulemused:

I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Liikleb abiga lähemas ümbruses jälgides koostegevuses liiklusreegleid.	Ühiselt liikluses olles jälgib suunatult liiklusreegleid. Teab ühissõiduki kasutamise reegleid. Teab helkuri kandmise vajalikkust.	Liikleb võimalikult iseseisvalt. Järgib tähtsamaid liiklusreegleid.
Täidab eelneval meeldetuletusel õpitud ohutu käitumise reegleid.	Käitub ohuolukorras täiskasvanu suunamisel. Oskab paluda ja kutsuda abi.	Oskab märgata ohtu enese ja teiste jaoks, vajadusel kutsuda abi.

Toimetulekuõpe.

Lisa 38. Ainekava vene keel

Õppeaine kirjeldus

Vene keel on emakeelena toimetulekuõppes sotsiaalsete oskuste, tajude arendamise, tunnetustegevuse, suhtlemise, tegevuste kavandamise ning oma ja teiste tegevuste reguleerimise vahend. Vene keelel on oluline osa õpilase isiksuse kujunemisel ja rahvuskultuuri omandamisel.

Õpilase kõnelised võimed on erinevad. Kõnearenduses arvestatakse õpilase vaimse/psüühilise arengu taset ja kõnesoovi, võimalikku nägemis- ja kuulmiskahjustust, artikulatsiooniaparaadi liikuvust. Vajaduse korral võetakse kasutusele verbaalset kõnet toetavad ja/või asendavad kommunikatsioonivahendid.

Toimetulekuõppes on vene keele õpetamine praktiline, lähtub iga õpilase kõne mõistmise ja kasutamise tasemest. Tööd viiakse läbi rühmas ja/või individuaalselt. Vene keele õpetamine on lahutamatult seotud õpilase praktilise tegevusega, toimub kõigis klassitundides ning klassivälises tegevuses. Vene keele õpetamine on seotud õpilase praktilise tegevusega, toimub kõikides tundides ning klassivälistes tegevustes. Kõne sisu toetub esialgu tajutavale situatsioonile, hiljem ka tajukujutlustele, sh piltidele. Verbaliseeritakse praktilises tegevuses tekkivaid olukordi, kommenteeritakse/kirjeldatakse oma või teiste tegevust.

Arendatakse suutlikkust vastavalt oma teadmistele ja omandatud suhtlemisvahenditele teavet küsida, edastada ja kasutada; kuulata ja mõista kohandatud teksti, lugeda/tunda ära ja mõista silte/teabekauseid; mõista kohandatud lühitekste sõltuvalt kõne arengu tasemest; mõista ja kasutada lihtsustatud graafilist teavet (pilte, skeeme), sh instruktsioone, seostada verbaalset ja graafilist teavet.

Õpetuse eesmärgid

Vene keele õpetamise kaudu arendatakse õpilase kõnetegevust sensomotoorsel, keelelisel ja pragmaatilisel tasandil. Suhtlemise õpetamisel on kõige olulisemaks pragmaatiline tasand ehk enda väljendamine keeleliste ja mittekeeleliste vahenditega ning partneri mõistmine.

Kuulamisoskus ja kõnemõistmine

Kuulmistähelepanu piisav areng on kõnemõistmise eelduseks. Arendamiseks harjutatakse mitteverbaalsete helide kuulamist ja äratundmist, seejärel sõnade ja lausungite äratundmist. Kuulmistähelepanu arendamiseks ja keeleüksuste tähenduste mõistmiseks kasutatakse hääliksuste ja sõnade

järelkordamist, esemetele või piltidele osutamist, sisuliste või keeleliste vigade leidmist. Toimetulekuõppe lõpuks kujundatakse oskus kuulata jutustatud või ette loetud lühiteksti.

Kõneloome

Kõneloome peamine eesmärk on arendada õpilase baassõnavara ja baaslausungite moodustamise ja kasutamise oskust, et jõuda dialoogi sisaldavate lühitekstide loomiseni. Kõne hääldusliku külje arendamisest olulisem on õpetada oma mõtete ja soovide arusaadavaks tegemist.

Kõne arengu tingimuseks on õpilaste suhtlema ärgitamine praktilise tegevuse käigus. Motiveeritakse situatiivseid suhtlemisakte (mitteverbaalseid ja verbaalseid). Suhtlemine täiskasvanuga toimub esialgselt oma soovide väljendamise tasandil ning hiljem täiskasvanu poolt suunatud/juhendatud suhtlussituatsioonides ning tegevustes, mille käigus omandatakse uusi teadmisi. Õpetaja ülesandeks on toetada verbaliseerimist, andes ette suhtlemisvahendid ja mallid, mida hakatakse järkjärgult iseseisvamalt kasutama. Õpilaste omavahelist suhtlemist soodustatakse läbi erinevate koostevõrkude.

Suhtlemisvahendite kasutama õpetamisel teadmiste omandamise eesmärgil arvestatakse järgmisi etappe: olemasoleva kogemuse fikseerimine, tuttavate objektide ja tegevuse tajumise sõnastamine, kujutiste ja kujutluste aktiveerimine mälupildile toetudes, varem tundmatute objektide ja tegevuste analüüsi sõnastamine omandatud suhtlemisvahendite piirides. Oluline on suunata õpilasi õigesti mõistma ja kasutama objektide nimetusi, eristama neid tegevust/seisundit ja tunnuseid väljendavatest vahenditest.

Kõnetute õpilaste puhul on kasutusel kõnet asendavad alternatiivsed suhtlusvahendid.

Grammatikaõpetuses õpetatakse lihtsamate grammatiliste konstruktsioonide praktilist mõistmist ja kasutamist.

Lugemine

Ladusa lugemiseni jõuavad vähesed toimetulekuõppe õpilased. Lugemisoskus tähendab eelkõige õpitud märkide ja sõnade äratundmist, mis võimaldab saada teavet ümbritsevast maailmast. Harjutatakse sõnade häälimise, veerimise ning lühemate lausete kaupa lugemise oskust.

Kirjutamine

Iseseisva kirjutamiseni jõuavad vähesed toimetulekuõppe õpilased. Kujundatakse üksikute oluliste sõnade kirjutamise oskust ja ära kirja.

Lõiming

Vene keele õpetamine toimub kõigis klassitundides ning klassivälistes tegevustes ja on lahutamatult seotud õpilase praktilise tegevusega.

Elu- ja toimetulekuõpe. Vene keele õpetamine on lahutamatult seotud orienteerumisainete õpetamisega (sõnavara) ja õppetegevus ei piirdu klassis toimuvaga, vaid jätkub ka õues ja söögilaua taga (kontekst). Toimub kuulamis-, jäljendamis- ja vaatlemisioskuse arendamine. Vene keelel sarnaselt elu ja toimetulekuõppele on oluline osa õpilase isiksuse (minapildi) kujunemisel ja rahvuskultuuri omandamisel. Arendatakse suutlikkust oma teadmiste ja omandatud suhtlemisvahenditele vastavalt hankida ja edastada elulist ja toimetulekut tagavat teavet: nimi, aadress, vanus, klass, kool jm. Kujundada oskust infot küsida, edastada ja kasutada; lugeda ja mõista silte ja teabelauseid ning kohandatud lühitekste; mõista ja kasutada graafilist teavet (pilte, skeeme), sh lihtsaid instruksioone, seostada verbaalset ja graafilist teavet. Suhtlemisvahendite kasutamine sõltub õpilaste taju arengust, kujutistest ja kujutlustest mälus, tajutavate seoste ja suhete (koht, aeg, kuuluvus jm) mõistmisest praktilises tegevuses. Elu ja toimetulekuõpetus on hea võimalus suunata õpilasi õigesti mõistma ja kasutama objektide nimetusi, tunnuseid, tegevuste ja kogemuste sõnastamist/väljendamist.

Matemaatika. Olulisel kohal on praktilised tegevused mitmesugustest esemetest koosnevate hulkadega, vaatlus- ning eristamisioskuse kujundamine. Analüüsitakse ja lahendatakse matemaatilisi probleemsituatsioone (sh tekstülesandeid). Esemete ja nende tunnuste klassifitseerimine; põhjus-tagajärg suhete mõistmisel taotletakse üldistamist ja iseloomulike omaduste märkamist. Igapäevase kõne mõistmine ja praktikasse rakendamine. Aja-, ruumi-, värvuse-, suuruse, hulga ja arvumõistete tundmine ja nimetamine sõna/viipe/piktogrammi abil.

Tööõpe. Vene keele tundides õpib õpilane nimetama/viiplema vajalikke töövahendeid, areneb kõne reguleeriv–planeerivat rolli: õpilane räägib või nimetab seda, mida parajasti teeb; mida tegi (tegevuse taastamine skeemide, märksõnade ja tingmärkide abil) ja ka seda, mida tegema hakkab. Kõne arengu tingimuseks on õpilaste suhtlema ärgitamine praktilise tegevuse käigus. Motiveeritakse ja hinnatakse positiivselt kõiki situatiivseid suhtlemisakte (mitteverbaalseid ja verbaalseid). Õpilaste omavahelise suhtlemise tingimuseks on koostevuse korraldamine, milleks loob igasugune tööõpe hea võimaluse. Ametinimetuste ja tegevuste ühendamine on seotud tööõpetusega.

Kunst ja käeline tegevus. Arendab väljendusoskust kasutatavate töövahendite nimetamisel või alternatiivsel viisil, omaduste ja värvuste nimetamisel, arendab kõne reguleeriv–planeerivat rolli: õpilane räägib või nimetab seda, mida parajasti teeb; mida tegi (tegevuse taastamine skeemide, märksõnade ja tingmärkide abil) ja ka seda, mida tegema hakkab. Õpilane töötab koos kaaslastega, tunnetab õnnestumise ja oskamise kogemust, väljendab oma emotsioone.

Muusika- ja rütmikaõpetus. Muusika annab kommunikatsioonivõimaluse ja soodustab kõne arengut. Laulude keel on kujundlik ja tänu sellele rikastab õpilase sõnavara. Õpilast suunatakse hindama muusikat meeldib – ei meeldi-põhimõttel ja avaldama oma arvamust. Vene keele õpetus hõlmab tööd hingamise ja artikulatsiooniga, toimub rütmitunde ja kuulumistaju arendamine. Kuulumistähelepanu arendamiseks harjutatakse mitteverbaalsete helide ja mürade kuulamist ja äratundmist, seejärel sõnade ja lausungite äratundmist. Kuulumistähelepanu arendamiseks kasutatakse hääliitsuste ja sõnade järelkordamist. Kasutatakse ka eesti keele tundides õpitud salme ja rütmilisi luuletusi. Rütmikatundides kasutatakse kontakti- ja kommunikatsiooniharjutusi, mängu ning tantse, mille abil saab arendada ja kinnistada nii verbaalse kui ka mitteverbaalse suhtlemise oskusi. Arendatakse õpilaste kuulamis-, jälgimis-, matkimis-, mõistmis- ja lihtsamate korralduste täitmise oskusi.

Kehaline kasvatus. Liikumist kasutatakse kui suhtlus ja väljendusvahendit. Õpilast suunatakse oma tegevust elementaarselt kommenteerima. Õpilasi õpetatakse täitma mitmeosalisi korraldusi, suunatakse õpitud oskusi iseseisvalt rakendama, oma tegevust planeerima ja kontrollima (tegevuse kaasnev ja järgnev suunatud kommenteerimine, tuttava tegevuse planeerimine).

Arenevad kuulamisoskus, tegevuste korralduste järgi täitmine; kohamõistete tundmine, kehaosade tundmine ja nimetamine sõna või viipe abil.

Arvutiõpetus. ”Teise kirjaoskuse“ omandamine, tööde vormistamine arvutil, kujundamine ja küljendamine, tabelid, tähemärkide õppimine ja teksti ümber trükkimine. Interneti kasutamine: aadressribale õige netilehekülje aadressi trükkimine vabaajategevuse leidmiseks. Arvutiga seonduv sõnavara tundmine võimaldab arvutiekraanil orienteerumist ja arvutiga tegutsemist. Esemete ja nende tunnuste üldistamise ja rühmitamise õpetamiseks võimalik kasutada erinevaid arvutiprogramme.

Hindamine

Hindamise aluseks on Narva Paju Kooli hindamisjuhend.

Vene keele ainekava

Maht

I arengutase	II arengutase	III arengutase
1. klass 4 õppetundi nädalas, õppeaastas 140 õppetundi	3.–6. klass 6 õppetundi nädalas, õppeaastas 210 õppetundi	7.–9. klass 6 õppetundi nädalas, õppeaastas 210 õppetundi.
2. klass 5 õppetundi nädalas, õppeaastas 175 õppetundi		Lisaaastatel 4 tundi nädalas, 140 tundi õppeaastas

Rõhuasetused

I arengutase	II arengutase	III arengutase
Selgitatakse välja õpilase kõnemõistmise ja verbaalse/mitteverbaalse eneseväljenduse oskused, lõimitakse kõne mitteverbaalse suhtlemisega, kujundatakse oskust kuulata, jälgida, matkida ja koos tegutseda. Vajadusel võetakse kasutusele alternatiivsed suhtlusvahendid. Õpilane õpib keeleliste või alternatiivsete vahenditega oma põhivajadusi ja soove arusaadavalt väljendama. Õpetatakse lühikorraldusi kuulama ja reageerima esitatud korraldustele situatsioonist lähtuvalt koos osutamise/ettenäitamisega, reguleerima oma kõnet ja häälightsi grupis koostöötamise eesmärgil. Oluline on kontakti astumine, kontaktis osalemine ja kontakti kestuse pikendamine. Kõne arendamine toimub peamiselt praktilise tegevuse ja suunatud esemelise mängu kaudu, kusjuures elementaarseks kõneks ja vokaliseerimiseks on vajalikud kaasnevad passiivsed ja aktiivsed liigutused. Arendatakse kuulmistähelepanu. Lihtsate ja õpilaste jaoks arusaadavate (nende sensomotoorsetele kogemustele toetuvate) õppejuttude kaudu õpetatakse sõnu ja häälikuid eristama: häälikute järelkordamine,	Jätkub kõnearenduslik töö. Tõuseb õpilaste suutlikkus mõista ja kasutada situatsioonile vastavaid baaslauseid, kujuneb võime elementaarselt kommenteerida oma tegevust verbaalselt/alternatiivsete vahenditega. Arendatakse tegevusega kaasnevat suhtlemist, harjutatakse situatiivset dialoogi. Õpetatakse vastama küsimustele tajutud sündmuse või pildi põhjal. Laiendatakse baassõnavara, sõnavara omandamine toetub suunatud tajule ja praktilisele tegevusele. Sõnavaratöös kasutatakse rühmitamise ja sobitamise ülesandeid, varieeritakse objekte, objektide arvu, muudetakse rühmitamisalust. Õpetatakse oluliste/tüüpiliste tunnuste eristamist ja nimetamist. Olulised on ülesanded, milles harjutatakse kujutluste aktiveerimist verbaalse/alternatiivse teabe alusel ja kujutluste verbaliseerimist suunatult (pildi abil, kogemuste alusel). Terviksõnameetodil loetavate sõnade/märkide arvu suurendatakse. Tehakse algust ära kirja, lihtsamate häälimis- ja veerimisülesannetega.	Arendatakse oskust toime tulla igapäevastes suhtlussituatsioonides, dialoogis püsimist ning täiendatakse eneseväljendusoskusi. Tähelepanu pööratakse eelkõige suhtlemisoskuse kujundamisele, oskusele hankida ja järgida iseseisvalt informatsiooni, edastada teateid. Õpilane on suuteline kõnelemisel toetuma mälukujutlustele. Kujundatakse oskust eristada kogemusi ja esitatud teavet, neid omavahel seostada. Suudetakse lühikest ja arusaadavat instruksiooni mälus säilitada ja seda arvestada õpitud ja/või harjutatud toimingute sooritamisel. Arendatakse oskust kõne abil oma tegevust planeerida ja reguleerida. Omandatakse elementaarseid lugemis- ja kirjutamisoskusi. Praktilisel viisil käsitletakse enam kasutatavaid grammatikateemasid.

reageerimine eri helidele ja mürale, kõnehäälivate äratundmine. Vajaduse korral täpsustatakse hääldust, kujundatakse oskust kõne baasiks olevate häälikukomplekside (häälik, häälikute rida, silbirida, kõnetakt, sõna) järelkordamiseks. Harjutatakse situatsioonile vastavate sõnade äratundmist ja kasutamist, võimaluse korral baaslausungite moodustamist. Alustatakse lugemise- ja kirjutamise eeluskute kujundamisega. Õpetatakse pildi- ja terviksõna lugemisoskust. Tehakse lihtsamaid kirja eelharjutusi.		
--	--	--

Õppesisu

I arengutase	II arengutase	III arengutase
Kuulamisoskus, kõne mõistmine:	Kuulamisoskus, kõne mõistmine:	Kuulamisoskus, kõne mõistmine:
Kuulmistaju ja verbaalse operatiivmälu arendamine. Mittekõneliste helide eristamine ja äratundmine. Emotsionaalse kontakti loomine ja hoidmine.	Igapäeva kõne kuulamine ja jälgimine.	Igapäeva kõne kuulamine ja mõistmine.
Lühikorraldustele reageerimine. Oma nimele reageerimine. Klassikaaslaste nimede teadmine.	Lihtsate korralduste ja keeldude mõistmine ja täitmine tuttavate toimingute sooritamiseks.	Korralduste, juhendite mõistmine tuttavate toimingute sooritamiseks.
Ümbritsevate objektide, sündmuste ja tegevusi tähistavate sümbolite, viibete ja sõnade ära tundmine.	Tuttavate objektide ja sündmuste tüüpiliste tunnuste ja neid väljendavate keelendite ära tundmine.	Kirjelduse järgi tuttavate objektide ja sündmuste ära tundmine.
Kehaosade ja igapäevategevuses kasutatavate esemete (riietusesemed, nõud, mööbliesemed) nimetuste tundmine ja neile osutamine/leidmine.	Õpitud märkide, sümbolite, sõnade ja lausete tähenduste mõistmine ja kasutamine igapäevases suhtluses.	Igapäevastes elulistes suhtlusolukordades kasutusel olevate märkide, sümbolite, sõnade ja lausete tähenduste mõistmine ja kasutamine.

Lähiümbruses orienteerumine sõna/viipe/piktogrammi toel. Mõistab objektide vahelisi ruumisuhteid (all, peal, ees, taga, kõrval) ja neid väljendavaid keelendeid.	Eseme asukoha leidmine kirjelduse järgi.	Objekti asukohta leidmine suhtes teiste objektidega. Ruumisuhete keelendite mõistmine.
Lühitekstide kuulamine/jälgimine. Dramatiseeringu jälgimine ja osalemine koostegevuses.	Kohandatud lühiteksti, jutu, muinasjutu, luuletuse kuulamine, sisu taastamine piltide abil.	Igapäevaste põhjus-tagajärg seoste mõistmine. Suulise/kirjaliku kohandatud teksti kuulamine/lugemine, selle mõistmine.
Rütmisalmide saatmine liigutustega, kaasalugemine vastavalt võimekusele.	Osalemine dialoogis, rollimängudes. Suunamisel osalemine dramatiseeringutes.	Dramatiseeringutes osalemine.
Osalemine ringmängudes koostegevuses. Rütmi- ja koordinatsiooniharjutused.	Eneseväljendus liikumis- ja laulumängudes suunamisel.	Eneseväljendus liikumis- ja laulumängudes.
Artikulationi- ja hingamisharjutused. Häälte ja häälightsuste äratundmine ning matkimine.	Tähtpäevadega seotud luuletuste ja laulude esitamine suunamisel.	Tähtpäevadega seotud luuletuste ja laulude esitamine.
Koostegevuses õpilasega seotud igapäevategevustes kasutatavate tegusõnade tundmine ja tegevuste ära tundmine nende baasil.	Suunamisel igapäevategevustes kasutatavate tegusõnade tundmine ja tegevuste ära tundmine nende baasil.	Igapäevategevustes kasutatavate tegusõnade tundmine ja tegevuste ära tundmine nende baasil.
Eneseväljendus ja sõnavara:	Eneseväljendus ja sõnavara:	Eneseväljendus ja sõnavara:
Oma vajaduste ja soovide väljendamine verbaalselt või muul alternatiivsel viisil (janu, vajadus tualetti minna jne).	Oma vajaduste ja soovide väljendamine verbaalselt või muul alternatiivsel viisil, vajadusel abi palumine.	Elulistes olukordades vajaliku põhisõnavara kasutamine.
Eituse ja jaatuse väljendamine. Küsimustele vastamine žesti, viipe, häälightsuse või sõnaga.	Situatiivses dialoogis osalemine.	Dialoogide alustamine, jätkamine ja selles lühiajaline püsimine.
Sümbolite, viibete, üksiku sõna või sõnapaari kasutamine ümbritsevas keskkonnas esinevate esemete, fotol/pildil kujutatute või inimese nimetamiseks. Esemete, piltide rühmitamine koostegevuses, mõne üldnimetuse nimetamine.	Ümbritsevas keskkonnas esinevate või fotol/pildil kujutatute objektide nimetamine, sõnavaratöö, sh omadussõnad, mis väljendavad tajutavaid tunnuseid, levinud üldnimetused (nt lind-loom) ja allrühmad (nt koduloom-metsloom), rühmitamine üldnimetuste alusel, teistes õppeainetes kasutusel olev sõnavara.	Esemete, inimeste, sündmuste kirjeldamine omadussõnadega verbaalselt või alternatiivsel viisil. Kasutab üldnimetusi, kõnekeeles sagedamini esinevaid võõrsõnu ja liitsõnu. Kahe objekti võrdlemine nende erinevuste, hiljem ka sarnasuste väljatoomisega.

Viisakusväljendite matkimine (tervitamine, soovib head aega, tänab, palub verbaalselt või alternatiivsel viisil)	Viisakusväljendite mõistmine (tervitamine, tänamine, palumine jne) Viisakusväljendite kasutamine kontakti astudes ja tuttavates olukordades.	Viisakusväljendite kasutamine suhtlussituatsioonides.
Enda tegevuste kommenteerimine selle sooritamise ajal verbaalselt või alternatiivsel viisil.	Enda ja kaaslase tegevuse kommenteerimine selle sooritamise ajal või pärast seda, küsimuste esitamine kaaslase tegevuse koht verbaalselt või alternatiivsel viisil.	Enda tegevuse tulemuse hindamine ja kommenteerimine verbaalselt või alternatiivsel viisil.
Koos- või järelkõnes 2–3 sõnalise baaslause kasutamine.	Lihtlause koostamine ja kasutamine. Kuuldud teksti sisu edastamine suunavate küsimuste või piltide abil.	Kõnes laiendatud lihtlause kasutamine. Lühiteate meeldejätmine ja edastamine.
Rütmisalmide lugemisel ja ringmängudes osalemine koos- või järelkõnes või alternatiivsel viisil.	Lühikeste rütmisalmide ja luuletuste kordamine.	Lühijutu sisu mälu põhjal taasesitamine. Peast luuletuste esitamine.
Enda nime ütlemine verbaalselt või viiplemine.	Enda nime, vanuse, aadressi ja teiste oluliste andmete ütlmine verbaalselt või alternatiivsel viisil.	Ütleb ja kirjutab enda olulisi andmeid.
Tekstiloome ja mõistmine:	Tekstiloome ja mõistmine:	Tekstiloome ja mõistmine:
Lühikese jutu kuulamine, vastamine lihtsatele sisu taastavatele küsimustele.	Küsimuste esitamine, küsimustele vastamine piltide abil.	Küsimuste esitamine, küsimustele vastamine lühijutu põhjal.
Sõnade ja 2-3 sõnaliste baaslausete harjutamine ja kasutamine koos- ja järelkõnes. (skeemide ja süžeepliltide abil).	3-4 sõnalise lihtlause moodustamine, sh tunnuse/omaduse väljendamine. Pildi (tegevuspilt, olupilt, pildiseeria) järgi jutustamine.	Väheste vabade laienditega (määrused, sihitised, täiendid) lihtlause moodustamine (4-5 sõnaline lause).
Aja- ja ruumikujutluste verbaliseerimine koostevuses sõna/viipe/piktogrammi toel.	Aja- ja ruumikujutluste verbaliseerimine (kohakäänded, ees- ja tagasõnad, vastavad lausemallid).	Tegevuse kirjeldamine eile, praegu, homme. Verbi ajavormid, pöörded.
Oma tegevuse kommenteerimine.	Rääkimine oma tegevusest selle sooritamisel ja vahetult pärast seda.	Oma lähituleviku tegevuse planeerimine. Telefoni kasutamine. Suhtlemine tuttavate inimestega, suhtlemine tänaval ja ametiasutustes.
Lugemine ja kirjutamine:	Lugemine ja kirjutamine:	Lugemine ja kirjutamine:
Erinevate helide/häälte kuulamine ja eristamine.	Häälikute kuulmine ja eristamine häälikute reas ja sõnas.	Lihtsa silbistruktuuriga sõnade ja lihtlausete veerimine/lugemine.

	Lihtsa silbistruktuuriga sõnade häälimine suunamisel.	
Täissõnameetodil üksikute sõnade seostamine esemega/pildiga.	Täissõnameetodil üksikute sõnade lugemine. Pildi ja sõna ühendamine.	Täissõnameetodil sõnade lugemine.
Igapäevaselt kasutusel olevate märkide tähenduse õppimine.	Sümbolite abil päevakava tegevuste järjekorra märkimine ja lugemine.	Sümbolite ja sõnakaartide abil päevakava koostamine.
Oma nime ja teiste õpitud sõnade äratundmine sõnakuju järgi.	1-2 silbiliste sõnade lugemine.	Erineva pikkusega lihtsa silbistruktuuriga sõnade ja lühilause lugemine. Abiga info leidmine jõukohasteks kohandatud tekstist.
Õpitud tähtede eristamine teistest sümbolitest.	Joonistähtede õppimine/ tundmine.	Kirjatähtede õppimine/tundmine.
Hääliku ja tähekuju seose kujundamine.	Tunneb tähti ja kirjutab lühikesi sõnu. Kirjutab oma nime.	Kirjatähtede, sõnade ja lühilause kirjutamine. Enda allkirja kirjutamine. Suur algustäht nimedes.
Peenmotoorika arendamine. Näidise järgi kirja eelharjutuste tegemine.	Ärakiri (ladumine, kirjutamine).	Lühilause või fraaside Ärakiri.

Taotletavad õpitulemused:

I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
Kõnemõistmine ja kuulamisoskus - eristab kõnet ja mittekõnelisi helisid; - reageerib oma nimele ja lühikorraldustele; - tunneb ära objekte, sündmusi ja tegevusi tähistavaid õpitud sümboleid, viipeid, sõnu; - osutab nimetamisel oma kehaosadele, tegevustes kasutatavatele esemetele ja tuttavatele inimestele; - mõistab objektide vahelisi ruumisuhteid (all, peal, ees, taga, kõrval) ja neid väljendavaid keelendeid; - mõistab seost OBJEKT-PILT-SÕNA; - kuulab kohaldatud lühiteksti / jälgib dramatiseeringut;	Kõnemõistmine ja kuulamisoskus - kuulab ja jälgib igapäevast kõnet; - täidab üheosalisi korraldusi; - tunneb ära tuttavate objektide ja sündmuste tüüpilisi tunnuseid ja neid väljendavaid keelendeid; - mõistab õpitud märkide, sümbolite, sõnade ja lausete tähendust ja kasutab neid igapäevases suhtluses; - leiab eseme asukoha kirjelduse järgi; - mõistab seost OBJEKT-PILT-KEELEÜKSUS; - mõistab kohaldatud lühiteksti, jutu, muinasjutu, luuletuse sisu;	Kõnemõistmine ja kuulamisoskus - mõistab igapäevakõnet; - mõistab ja täidab kaheosalisi korraldusi; - tunneb kirjelduse järgi ära tuttavad objektid, sündmused; - mõistab igapäevastes elulistes suhtlussituatsioonides kasutusel olevate märkide, sümbolite, sõnade ja lausete tähendust ja kasutab neid; - kirjeldab objekti asukohta teiste objektide suhtes; - mõistab seoseid OBJEKT-PILT-SKEEM-KEELEÜKSUS; - mõistab igapäevaseid põhjus-tagajärg seoseid; - mõistab suulist/kirjalikku kohaldatud teksti;

Kõneloome - annab märku oma soovidest ja vajadustest õpitud viisil; - väljendab eitust ja jaatust; - vastab igapäevastele tuttavatele küsimustele 1–2 sõna või alternatiivse suhtlusvahendi abil; - nimetab lähiümbruse esemeid, temale olulisi isikuid ja tegevusi verbaalselt või õpitud alternatiivsel viisil; - tunneb ära ja nimetab mõningaid fotol või pildil kujutatud esemeid või isikuid; - nimetab üksikuid tuttavaid üldnimetusi verbaalselt või alternatiivse suhtlusvahendi abil; - kommenteerib oma tegevusi selle sooritamise ajal verbaalselt või alternatiivse suhtlusvahendiga; - kasutab koos- või järelkõnes 2–3-sõnalist baaslauset; - meeldetuletamisel tervitab, jätab hüvasti, palub, tänab verbaalselt või alternatiivsel viisil; - osaleb rütmisalmide lugemisel ja ringmängudes verbaalselt või alternatiivsel viisil; - oskab öelda oma nime verbaalselt või alternatiivsel viisil;	Kõneloome - väljendab oma soove ja palub vajadusel korral abi; - osaleb situatiivses dialoogis; - nimetab tuttavaid reaalseid või pildil kujutatud objekte, nende tajutavaid tunnuseid õpitud viisil; - oskab nimetada õpitud üldnimetusi; - kommenteerib kaaslase ja oma tegevusi selle sooritamise ajal ja vahetult pärast seda õpitud viisil; - esitab küsimusi kaaslase tegevuse kohta; - mõistab, koostab ja kasutab oma kõnes lihtlauset; - annab kuulnud teksti sisu edasi suunavate küsimuste abil verbaalselt või alternatiivsel viisil; - kasutab enamlevinud viisakusväljendeid kontakti astudes ja tuttavates situatsioonides õpitud viisil; - kordab lühikesi rütmisalme ja luuletusi; - ütleb oma nime, vanuse, aadressi ja teisi olulisi andmeid õpitud viisil;	Kõneloome - kasutab elulistes olukordades vajalikku põhisõnavara; - klustab dialoogi ja suudab selles lühiajaliselt püsida; - kirjeldab tuttavaid esemeid, inimesi, sündmusi õpitud viisil; - kasutab õpitud üldnimetusi; - kommenteerib oma tegevuse tulemust õpitud viisil; - mõistab, koostab ja kasutab oma kõnes laiendatud lihtlauset; - jätab meelde ja edastab lühiteate; - annab verbaalselt või alternatiivsel viisil edasi lühijutu sisu; - kasutab viisakusväljendeid enamlevinud suhtlussituatsioonides õpitud viisil; - teab peast õpitud luuletusi; - oskab öelda ja kirjutada olulisi andmeid enda kohta õpitud viisil;
Lugemine ja kirjutamine - kuuleb ja eristab erinevaid helisid/hääli; - teab igapäevaselt kasutatavate õpitud märkide tähendust ja oskab neid suunamisel kasutada; - loeb üksikuid õpitud sõnu täissõna meetodil	Lugemine ja kirjutamine - kuuleb ja eristab häälikut häälikute reas ja sõnas; - häälib õpetaja abiga lihtsa silbistruktuuriga sõnu;	Lugemine ja kirjutamine - eristab erinevaid häälikuid ja nende järjekorda lihtsa silbistruktuuriga sõnades; - häälib iseseisvalt lihtsa silbistruktuuriga sõnu; - kasutab sümboleid ja sõnakaarte päevakava koostamiseks;

- tunneb sõnakuju järgi oma nime; - eristab õpitud tähti teistest sümbolitest; - tuleb toime näidise järgi lihtsamate kirja eelharjutustega.	- loeb sümbolite abil päevakava, tegevuste järjekorda; - loeb veerides 1–2 silbilisi sõnu ja lühilauseid; - tunneb joonistähti; - kirjutab tähti ja lühikesi õpitud sõnu, sh oma nime; - teeb ära kirja tähthaaval.	- loeb erineva pikkusega lihtsa silbistruktuuriga sõnu ja lühilauseid; - leiab abiga vajaliku infot jõukohaseks kohandatud retseptist, telekavast jms; - tunneb kirjatähti; - kirjutab kirjatähti, sõnu ja lühilauseid; - oskab kirjutada enda allkirja; - sooritab ära kirja lühikese lause või fraasi kaupa.
--	---	---

Toimetulekuõpe

Lisa 39. Ainekava Kunst ja käeline tegevus

Õppeaine kirjeldus

Kunsti ja käelise tegevuse tundides on õpilasel võimalus arendada käte osavust, osaleda loomingulises tegevuses ning seeläbi oma tundeid ja emotsioone väljendada. Sama oluline on õpilases kunstikultuuri vastu huvi äratamine, väljendusoskuse ja fantaasia ergutamine, individuaalsuse ja loovuse arendamine. Tundide käigus õpitakse loodust, inimesi ja esemeid vaatlama (tunnused, osad) ning vaadeldut erinevate tehnikate ja materjalide abil kujutama.

Kunsti ja käelise tegevuse tundides harjutatakse praktiliseks tööks vajalikke oskusi, tekitatakse huvi tehtava töö ja töö soorituste vastu. Õpilane saab töötada koos kaaslastega, tunnetada õnnestumise ja oskamise kogemust. Õpib tundma erinevaid materjale ja töövahendeid, nende omadusi ning kasutamisevõimalusi.

Õpilastega külastatakse näitusi ja muuseume, tutvustatakse rahvakunsti ja -kalendri tähtpäevi ning tavasid.

Kunsti ja käelise tegevuse õppesisu on lõimitud kooli baasürituste, nädalateemade ja teiste õppeainetega.

Kunst ja käeline tegevus on lõimitud teiste õppeainete teemadega. Kunsti ja käelise tegevuse tundides harjutatakse praktiliseks tööks vajalike liigutuste sooritamist, tekitatakse huvi kunstiliste tegevuste vastu ja soovi ise midagi valmis teha.

Ainekava õppesisu ja õppetegevused võivad õppeaastate lõikes varieeruda.

Õpetuse eesmärgid

Kunstiõpetuse ja käelise tegevuse tundide põhieesmärkideks on arendada õpilase peenmotoorikat, silma ja käe liigutuste koordineerimist, tähelepanu, mälu ja kõnet.

Kunstiõpetus ja käeline tegevus arendab:

- 1) vaatluse- ja tähelepanuvõimet,
- 2) erinevaid aistinguid, tajusid, kujutlusvõimet,
- 3) individuaalsust, fantaasiat, loovust,
- 4) üld- ja peenmotoorikat,
- 5) oskust kasutada erinevaid töövahendeid, materjale ja tehnikaid,
- 6) oskust mõista tööjuhiseid,
- 7) õpitud oskusi kasutama igapäevases elus,
- 8) tööoskuste kujunemist,
- 9) tekstiili ja keraamika alaseid teadmisi ning oskusi,
- 10) masinate käsitlemisoskust ja teadmisi ohutustehnikast.

Lõiming

Kunsti ja käelise tegevuse tundide sisu on seotud teiste ainetega.

Elu- ja toimetulekuõpe. Kunsti ja käelise tegevuse tundides toimub kuulamise, jälgendamise, vaatlemise, võrdlemise, vestlemise ja kirjeldamise arendamine. Elu ja toimetulekuõpetuse teemad on aluseks kunsti ja käelise tegevuse tundide töö planeerimisel. Tööd tehakse individuaalselt ja koos kaaslastega, kogetakse õnnestumisi ning õpitakse läbi kunstilise tegevuse ümbritseva maailmaga suhtlema. Tundide teemad on tihedalt seotud nii rahvakalendri tähtpäevade kui ka aastaegade vaheldumisega seotud nähtuste ja tegevustega – aidates seeläbi kinnistada õpilastes elu- ja toimetulekuõppes õpitavat.

Vene keel. Kunsti ja käelise tegevuse tundide tegevused aitavad arendada õpilase väljendusoskust nt kasutatavate töövahendite, omaduste ja värvuste nimetamine, tööülesande mõistmine ja sellele vastav reageerimine jne. Läbi tegevuse toimub kindlasti kõne reguleeriva– planeeriva rolli arendamine: õpilane räägib või nimetab seda, mida parajasti teeb; mida tegi (tegevuse taastamine skeemide, märksõnade ja tingmärkide abil) ja ka seda, mida tegema hakkab.

Matemaatika. Kunsti ja käelise tegevuse tundides toimub esemete vaatlus ja nendele iseloomulike tunnuste (otstarve, värvus) leidmine. Tegevuse käigus õpitakse orienteeruma suurus- asendi- ja kujunditunnustes.

Tööõpe. Kunsti ja käelise tegevuse aine toetab õpilases arusaamist, mida tähendab praktilise töö tegemine ja annab teadmised töövahendite õigest käsitlemisest. Õpilane saab algsed oskused võimetekohase töö iseseisvast tegemisest või selle abiga sooritamist. Ta õpib hindama oma töö tulemusi ja rõõmustama tehtava üle. Kunsti ja käelise tegevuse tundides kujunevad õpilases sarnaselt tööõppe tundidega tööks vajalikud isiksuseomadused (püsivus, täpsus, iseseisvus, eesmärgikindlus), areneb ilumeel ja töötahe.

Kehaline kasvatus, rütmika, muusika. Kunsti ja käelise tegevuse tundides õpitakse ühistegevuse ja instruksiooni järgi matkimist, jälgitakse oma liigutuste rütmi ja tempot. Õpitakse tunnetama oma keha, areneb peenmotoorika, silma ja käe koostöö.

Hindamine

Hindamise aluseks on Narva Paju Kooli hindamisjuhend.

Õpilast hinnates võetakse arvesse, et I arengutasemel teostatakse töid valdavalt koostegemisel õpetajaga. II arengutasemel teostatakse töid etappide kaupa või näidise järgi ning siinjuures hinnatakse ka õpilase materjali- ja teostusvalikuid ning tema oskust otsida ja kasutada abi. III arengutasemel teostatakse töid valdavalt näidiste, lihtsate tööjuhiste, piktogrammide ja piltide järgi. Hinnatakse ka püüdlikkust, suhtumist õppetöösse, õpperuumide kodukorra täitmist, töökust, järjekindlust ja tähelepanelikkust.

Kunsti ja käelise tegevuse ainekava maht

1.–5. klassis 5 tundi nädalas, õppeaastas 175 tundi

6.–9. klassis 2 tundi nädalas, õppeaastas 70 tundi

Lisa-aastatel 2 tundi nädalas, õppeaastas 70 tundi

Rõhuasetused

I arengutase	II arengutase	III arengutase
1) Arendatakse õpilase peenmotoorikat ning silma ja käe liigutuste koostööd kunsti ja käelise tegevuse osaoskuste kujundamisel. 2) Peamiseks töövormiks on koostegemine ja praktiline tegevus eeskuju või näidise järgi.	1) Jätkatakse peenmotoorika ning silma ja käe koostöö arendamist lihtsa kunsti- ja käsitöö tegemisel. 2) Tööd teostatakse eeskuju või näidise järgi etappide kaupa. Harjutatakse terviku moodustamist osadest ja	Kujundatakse iseseisva kunsti- ja käsitöö oskusi. Tööd teostatakse valdavalt näidise, lihtsate tööjuhiste, skeemide jms järgi. Harjutatakse toimingute suunatud planeerimist. Õpilane sooritab õpitud ja jõukohaseid tegevusi iseseisvalt nii tuttavates kui ka varieeruvates

Arvestatakse iga õpilase individuaalset käelise tegevuse ja kõne mõistmise taset. 3) Õpilasele tutvustatakse erinevaid materjale ja töövahendeid, nende omadusi ning kasutamisevõimalusi. 4) Õpilast suunatakse koostegEVuses hoidma korras oma töökohta ja -vahendeid. 5) Õpilasi innustatakse tehtust rõõmu tundma. Antakse positiivne hinnang tegevuses osalemisele. 6) Õpilaste tegevust verbaliseerib õpetaja.	järjestama osatoiminguid õpitegevuses. Omandatud toiminguid rakendatakse ahelana stereotüüpsetes ja osaliselt muutuvates tingimustes. Õpilast suunatakse otsima ja kasutama abi. 3) Tutvustatakse erinevaid materjale, töövahendeid, töövõtteid ning ohutustehnika nõudeid. 4) Õpilast suunatakse korras hoidma oma töökohta ja -vahendeid. 5) Taotletakse, et õpilane lõpetaks alustatud töö. Antakse positiivne hinnang tegevuse tulemusele. 6) Arendatakse tegevusega kaasnevat suhtlemist. Õpilast suunatakse oma tegevust kommenteerima verbaalsete/alternatiivsete vahenditega.	tingimustes. Suunatakse enesekontrolli, valminud tööd võrreldakse näidisega. Uuritakse töövahendite ja materjalide sobivust. Õpetatakse leidma iseseisvalt tööks sobivaid töövahendeid ja materjale. Õpilastele võimaldatakse materjali- ja teostusvalikuid Õpilast suunatakse iseseisvalt korras hoidma oma töökohta ja -vahendeid. Oluline on loomingust esteetilise elamuse saamine. Õpilased hakkavad oma tundeid vastavalt võimetele kunstis väljendama. Vaadeldakse kaaslaste töid, külastatakse kunstinäitusi ja muuseume. Õpilane kommenteerib õpetaja suunamisel oma tegevust verbaalsete/alternatiivsete vahenditega.
--	--	---

Õppesisu ja –tegevused

I arengutase	II arengutase	III arengutase (k.a. lisa-aastad)
Tööd teostatakse valdavalt koostegemisel õpetajaga.	Tööd teostatakse etappide kaupa või näidise järgi. Võimaldatakse materjali- ja teostusvalikuid. Õpilast suunatakse otsima ja kasutama abi.	Tööd teostatakse valdavalt näidise, lihtsate tööjuhiste, piktogrammide ja piltide järgi.
Lihtsate kujundite (nt. päike, vihm, pilv) vaatlemine, imiteerimine ja kujutamine. Vaba käega joonistamine (nt sodimine, näpuvärvid).	Šablooni järgi joonistamine. Lihtsa loodusliku objekti kujutamine eeskuju/ näidise järgi. Inimese kujutamine eeskuju/ näidise järgi.	Lihtsate esemete- ja figuuriderühma kujutamine vaatluse järgi. Inimese keha proportsioonid, tegevuse kujutamine. Keha proportsioonide arvestamine inimese kujutamisel.

Mõne põhivärvuse eristamine ja seostamine ümbritsevaga.	Värvuste segamine, heledad ja tumedad toonid. Meeleolu väljendamine värvuste kaudu. Põhivärvuste eristamine ja seostamine ümbritsevaga.	Lihtsa toonirea koostamine (nt vikerkaar), soojad ja külmad värvused. Temaatilised värvikombinatsioonid (nt jõuluvärvid, lihavõtted jne) Värvuste segamine uute toonide tekitamiseks.
Lihtsate mustriribade koostamine, ladumine ja trükkimine.	Lihtsate tarbeesemete (nt. küünlaalus, kauss) valmistamine ja kujundamine, mustriribade ja ringmustrite koostamine.	Ehete ja suveniiride valmistamine, vitraaž, decopage-tehnika, tarbeesemete kaunistamine, mustri kujundamine erinevatest detailidest.
Materjalidega tutvumine, loodusliku materjali kogumine ja rühmitamine. Loodusliku materjaliga tutvumine. Loodusliku materjali kogumine, vaatlemine, eristamine ja rühmitamine koostegevuses. Meisterdamine looduslikust materjalist. Muu materjaliga tutvumine (paber, papp, riie...).	Looduslikud ja tehismaterjalid ning nende kasutamine loomingulises tegevuses suunamisel. Kompositsioonide tegemine looduslikust materjalist.	Materjalide töötlemine, sobivus, kokku ühendamine. Looduslikud ja tehismaterjalid ning nende kasutamine loomingulises tegevuses.
Paberi rebimine, kortsutamine, liimimine. Applikatsioonitööd ettevalmistatud detailidest. Vabakäega lõikamine, sälgutamine. Paberist tükide lõikamine. Paberi pooleks voltimine, nurkade voltimine koostegevuses.	Erinevad pabermaterjalid: kartong, papp, paberite liigid. Paberi lõikamine sirg- ja ringjoont mööda. Suunamisel paberi lõikamine kontuuri järgi. Ajakirjadest piltide lõikamine, kujundite lõikamine. Paberi voltimine, lihtsad voltimistööd suunamisel. Pabermosaik.	Kujundite lõikamine paberist. Ajakirjast piltide lõikamine. Šablooni kasutamine. Paberist detailide lõikamine kontuuri järgi. Paberist voltimistööd.
Riidest valmisdetailide kleepimine ja kasutamine koostegevuses. Lõnga ja paela lõikamine koostegevuses. Lõngapildi kleepimine.	Lõngapildi (mustri) tikkimine orientiiride järgi papile. Riidematerjalide põimimine, sõlmimine, kerimine. Märgviltimine.	Tekstiilimaal, trükkimine kangale. Nööbi õmblemine ja lihtsad õmblustööd (mänguasjad). Riidematerjalide sõlmimine ja punumine. Märg- ja nõelviltimine.
Värvide kasutamine: õige pintslihoid, värvi võtmine, pinna katmine, pintsli pesemine. Kontuuride ja šabloonide kasutamine, liimimine. Auguraua kasutamine	Kontuuri piires värvimine. Käärde, naaskli, niidi, nõela, paela ja traadi kasutamine abiga. Auguraua kasutamine suunamisel.	Õpitakse järjestama ja planeerima osatoiminguid ning valima vastavalt tööle vahendeid ja tehnikaid.

koostegevuses.		
Koostegevuses lihtsad trükitehnikad-pintslitrükk, lõngatrükk, mullikiletrükk, taimetrükk. Puhumistehnika. Pintsli-, peegel-, lõnga-, korgi ja kuulitrükk.	Suunamisel trükitehnikad-pintslitrükk, lõngatrükk, mullikiletrükk, taimetrükk, templitrükk. Puhumistehnika. Pintsli-, peegel-, lõnga-, korgi ja kuulitrükk.	Erinevate trükitehnikate kasutamine.
Voolimise algvõtted (plastiliin, voolimismass, savi): pigistamine, vajutamine, silumine, osadeks jaotamine, rullimine, veeretamine. Lihtsa üheosalise objekti voolimine. Jäljendite vajutamine.	Lihtsa mitmeosalise objekti voolimine ja esemete värvimine ja glasuurimine.	Lihtsa tarbeeseme voolimine ja dekoreerimine. Inimese- ja loomafiguuride voolimine.
Paberi- ja ajalehetükkidest kollaaž.	Muust materjalist detailide lisamine kollaažile.	Kollaaži tegemise oskuste täiustamine.
Paberi ja kartongi taaskasutus (majapidamispaberi rullid, pakendid, ajalehed jne)	Taaskasutatav materjal, väljalõigete tegemisel materjali säästlik kasutamine.	Vanast uue tegemine (paberi valmistamine, tekstiileseme ümberkujundamine)
Lihtsamate töövahenditega töötamine (liim, viltpliiatsid, värvid). Tööpaiga ja töövahendite korrashoid õpetaja abiga. Ohutusnõuded tööriistade kasutamisel (käärid).	Tööpaiga korrashoid ja selle koristamine töö lõpul. Õpetaja abistamine töövahendite jagamisel ja kokku korjamisel. Kääride ja muude teravate esemete kasutamine. Ohutusnõuded teravate esemete kasutamisel.	Ohutusnõuded tööriistade sh ka elektritööriistade kasutamisel. Tööpaiga ja töövahendite iseseisev korrashoid.

Taotletavad õpitulemused

I arengutase	II arengutase	III arengutase
1) Osaleb koostegevuses kunstitegevustes. 2) Kasutab esmaseid voolimisvõtteid lihtsamate vormide voolimiseks. 3) Vajutab voolimismaterjalile erinevaid jäljendeid. 4) Katab värviga pinna koostegevuses. 5) Värvib kujundit kontuuri jälgimata.	1) Väljendab oma meeleolu kunsti kaudu. 2) Voolib lihtsa mitmeosalise objekti. 3) Värvib ja glasuurib esemeid suunamisel. 4) Värvib kontuuri piires. 5) Segab suunamisel põhivärvidest sekundaarvärve ning helestab ja tumestab ja toonib värve.	1) Valib enda väljendamiseks meelepärase kunsti- või käsitöövormi. 2) Voolib ja kaunistab lihtsa eseme. 3) Värvib ja glasuurib esemeid. 4) Värvib erinevaid detaile.

6) Tunneb ja eristab põhivärvusi. 7) Kasutab koostegevuses joonistamis- ja maalimisvahendeid kunstilises tegevuses. Kritiseldab juhuslikult. Joonistab algvorme. 8) Kortsutab paberit koostegevuses. 9) Rebib paberist erineva suuruse ja kujuga tükke. 10) Vajutab jäljendeid erinevatele materjalidele. 11) Katab koostegevuses kleebitava pinna liimiga. Liimib koostegevuses erinevast materjalist kujundeid alusele. 12) Hoiab koostegevuses õigesti kääre. 13) Lõikab koostegevuses paberit. 14) Voldib koostegevuses paberi pooleks. 15) Tegutseb koostegemisel tuttava töövahendiga. 16) Osaleb ruumide kaunistamisel jõukohase ül Kasutab koostegemisel materjale säästlikult.esandega. 17) Koostegevuses lõpetab alustatud töö. 18) Koostegevuses koristab oma tööpaiga. 19) Koostegemisel paneb niidi nõela taha, teeb lihtsamaid pisteid. 20) Koostegemisel kerib erinevaid materjale. 21) Teeb koostegemisel märgviltimist. 22) Koostegemisel lükib pärleid käsitöötraadile. 23) Koostegemisel lihvib pinda.	6) Kasutab suunamisel erinevaid joonistamis- ja maalimisvahendeid. 7) Joonistab suunamisel äratuntavaid objekte. Maalib suunamisel äratuntavaid objekte. 8) Kortsutab paberit suunamisel. 9) Rebib paberist erineva suuruse ja kujuga tükke. Rebib mööda joont. 10) Teeb näidise järgi lihtsamaid mustreid. 11) Katab suunamisel kleebitava pinna liimiga, ühendab detaile. 12) Liimib suunamisel erinevast materjalist kujundeid alusele 13) Lõikab suunamisel kääridega mööda etteantud joont. 14) Kasutab suunamisel šabloone. 15) Voldib suunamisel paberi pooleks. 16) Käsitseb ohutult tuttavaid töövahendeid. 17) Valmistab suunamisel näidise järgi ruumide kaunistamiseks dekoratsioone. 18) Kasutab suunamisel materjale säästlikult. 19) Suunamisel lõpetab alustatud töö. 20) Suunamisel koristab oma tööpaiga. 21) Suunamisel paneb niidi nõela taha, teeb lihtsamaid pisteid. 22) Suunamisel kerib, põimib ja sõlmib erinevaid materjale. 23) Teeb suunamisel märgviltimist. 24) Suunamisel lükib pärleid käsitöötraadile. 25) Painutab traati (käsitöötraat). 26) Suunamisel lihvib pinda.	5) Segab iseseisvalt põhivärvidest sekundaarvärve, helestab ja tumestab ning toonib värve. Eristab sooje ja külmi toone. 6) Valib töö jaoks sobivad joonistamis- ja maalimisvahendid. 7) Joonistab teemakohase pildi. Maalib teemakohase pildi. 8) Kortsutab paberit. Rebib paberist lihtsa kujundi. 9) Teeb mustreid värvi- ja vormi rütmi hoides. 10) Katab kleebitava pinna liimiga. 11) Liimib erinevaid materjale. 12) Lõikab kääridega, kasutab šabloone. 13) Voldib erinevaid kujundeid. 14) Teab ja järgib põhilisi ohutusnõudeid töövahendite kasutamisel. 15) Kaunistab ruumi tähtpäevadeks. 16) Kasutab materjale säästlikult. 17) Lõpetab alustatud töö. 18) Koristab tööpaiga. 19) Paneb niidi nõela taha. Õmbleb nõöbi ette. 20) Teeb eelpistet. 21) Kerib, põimib ja sõlmib erinevaid materjale. 22) Teeb nõelviltimist. 23) Kasutab käsitöötraati lihtsamate etete tegemiseks. Teeb käsitöötraadist lihtsaid kujundeid. 24) Lihvib pinda (puit, eelpõletatud savi).
---	--	---

Toimetulekuõpe

Lisa 40. Ainekava Matemaatika

Õppeaine kirjeldus

Matemaatika esmaseks ülesandeks toimetulekuõppes on luua selline mõisteline/sõnaline ja tegevuslik baas, mis aitab õpilasel orienteeruda teda vahetult ümbritsevate esemete ja nähtuste maailmas. Koos sellega luuakse ka eeldused mõista ja mõtestada mitmeid olmes, õpingutes ja töös kasutatavaid seoseid. Igapäevaelus hakkama saamiseks on oluline sotsiaalne matemaatika ja praktiliste ülesannete lahendamise oskus.

Matemaatikaalased teadmised ja oskused on ümbritsevas keskkonnas toimetuleku eelduseks. Õpetamine seostatakse igapäevase eluga. Uusi teadmisi ja oskusi õpetatakse osaoskuste kaupa, kasutatakse mängulisi ja elulisi situatsioone.

Arvumõiste kujunemisele eelneb töö arvueelses valdkonnas. Õpetamist alustatakse oma keha tunnetamisest, ruumitaju arendamisest, objektide rühmitamisest tajutavatele tunnustele ja tajukujutlustele toetudes. Esemete ja nende tunnuste üldistamise ja rühmitamise aluseks on konkretiseerimine. Tähelepanu pööratakse rühmade moodustamiseks vajalikele tunnustele, hulkadega opereerides märgatakse hulga elementide muutusi, hulga muutumise põhjuseid.

Õpetuse käigus õpitakse praktilises tegevuses orienteeruma hulkade, mõõtude ja arvude vahelistes seostes ja suhetes: kasutama mõnda enamlevinud mõõtevahendit, sooritama praktiliselt/materialiseeritult lihtsaid matemaatilisi tehteid; mõistma ja kasutama praktilise tegevusega seotud graafilisi sümboliteid ja lihtsaid mudeleid.

Õpetamisel seostatakse erinevad tegevused ajamõistetega, toetudes näitlikele vahenditele.

Praktiliste tegevuste käigus õpetatakse mõistma raha otstarvet ning teostama igapäevaelus toimetulekuks vajalikke rahalisi toiminguid õpitud arvuvalla piires.

Harjutamisel kasutatakse mitmesuguseid digivahendeid, mis tagavad tehnoloogia-alased algteadmised igapäevaelus.

Õpetuse eesmärgid

Esimesel ja teisel arengutasemel on õpilaste toimetulek tajuda oma ümbrust ruumis ja ajas erilise tähelepanu all. See aitab neil suhelda ümbrusega ning

luua ka sõnaline ja tegevuslik baas matemaatika enda hilisemale õppimisele. Seepärast alustatakse arvude õppimisega (10 piires) ja arvutamisega (5 piires) alles teisel õppetasel. Arvude toel võetakse siis kasutusele ka õpilaste igapäevaelus enamkasutatavad suurused ja nende saamiseks vajalikud mõõtmistegevused ning mõõtmisvahendid.

Kolmandal arengutasemel muutub matemaatika ainekesksemaks, kuid jääb endiselt üldõpetusliku õppeviisi raamidesse. Samas tugevneb õpetamise sotsiaalne suunitus, hakkab domineerima nn sotsiaalmatemaatika. See käsitlusviis eeldab, et igal võimalusel seostatakse õpitu õpilaste olme ja igapäevategevuste mõtestamisega. Õpitud arve ja arvutamist, erinevaid mõõtmisi ja mõõduühikuid saab intellektipuudega õpilastele arusaadavaks ja vajalikuks teha ainult läbi neile vajalike praktiliste ülesannete ja tegevuste.

Sellel õppetasel võib arvude tundmaõppimist ja arvutamist individuaalsete õppekavade raames laieneda ka 100-ni. Võrreldes varasemaga pööratakse siin rohkem tähelepanu ka aja-, raha- ja pikkusühikute tundmisele ja kasutamisele. Õpilaste suutlikkust ja elus toimetulekut silmas pidades on soovitatav arvutamisel kasutada ka abivahendeid, nt kalkulaatorit ja lihtsaid arvutamänge.

Matemaatika õpetamise eesmärkide realiseerimise üheks oluliseks teguriks on õpetaja vabadus õppesisu valikul ja selle õpetamisel arvestada õpilase konkreetseid arengunäitajaid, tema taju, mälu, mõtlemise ja motoorika arengutaset.

Rõhuasetused

I arengutase	II arengutase	III arengutase
Olulisel kohal on praktilised tegevused mitmesugustest esemetest koosnevate hulkadega, vaatlus- ning eristamisoskuse kujundamine. Põhitaotluseks on kujundada ja täpsustada õpilastel ümbritsevate esemete ja nähtuste tajumist ning suutlikkust märgata ja sõnastada ümbritsevate esemete erinevaid tunnuseid.	Õpetatakse suurustunnuseid, ruumisuheid, aja- ja kujundimõisteid ning nende seostamist ümbritsevate esemete ja nähtustega.	Laiendatakse ja täpsustatakse õpitud matemaatilisi mõisteid. Rõhuasetus on sotsiaalmatemaatikal. Analüüsitakse ja lahendatakse matemaatilisi probleemsituatsioone.
Õpilast suunatakse koostevõttes jälgima ja matkima arvsõnade kasutamist loendamisel ja vaadeldavate esemete arvu nimetamisel. Treenitakse kahest esemest koosnevate hulkade tajumist.	Õpitakse loendama ning seostama hulka ja arvu, lahendama praktilisi arvutusülesandeid 10 piires. Lahendatakse lihtsaid matemaatilisi jutukehi.	Jätkub arvude tundmaõppimine ja arvutamisoskuste kujundamine.

Õpetatakse mõõtma läbi kehatunnetuse ja erinevate igapäevaste esemete abil.	Praktilises tegevuses kasutatakse suunatult mõõtevahendeid, tutvustatakse mõõtühikuid. Tutvustatakse õpitud arvuvalla piires raha.	Õpilast suunatakse iseseisvalt kasutama mõõtevahendeid praktilises tegevuses ja raha õpitud arvuvalla piires.
Õpetamisel on olulisel kohal mängulised tegevused. Kasutatakse koostevõttes digivahendeid.	Õppetöös kasutatakse erinevaid laua- ja arvutimänge. Suunatakse kasutama tuttavaid digivahendeid.	Õppetöös kasutatakse digivahendeid eesmärgipäraselt ja internetiohutuse algtõdesid silmas pidades. Suunatakse mängima iseseisvalt õpitud lauamänge.

Lõiming

Matemaatika õpetamine toimub integreeritult teiste õppeainete ja tegevustega. Matemaatikaalased teadmised ja oskused on olmes ja töös toimetuleku eeldused, õpetamine seostatakse igapäevase eluga.

Elu- ja toimetulekuõpe. Eesmärgiks on suurendada õpilase iseseisvust igapäevaoskustega toimetulekuks ning õpiülesannete täitmisel seoses matemaatiliste pädevustega. Õpilane õpib orienteeruma ajas: tunneb nädalapäevade, kuude ja aastaaegade järjestust. Orienteerub kalendris. Eristab tegevuste järjestust: praegu, enne, pärast. Teab tüüpilisi päeval ja öösel sooritatavaid tegevusi. Tegutseb lihtkorralduste alusel ning õpitud ruumisuhteid mõistes ja kasutades. Teab oma vanust ja sünnipäeva. Tunneb kella täis- ja pooltunni täpsusega. Tunneb käibelolevaid rahaühikuid ning oskab mõõta mõõdupulgaga, sammudega, kaaluga. Osaleb vabaajategevustes mõnes õpitud laua- või arvutimängus.

Vene keel. Olulisel kohal on praktilised tegevused mitmesugustest esemetest koosnevate hulkadega, vaatlus- ning eristamisoskuse kujundamine. Analüüsitakse ja lahendatakse matemaatilisi probleemsituatsioone (sh tekstülesandeid). Põhjus-tagajärg suhete mõistmisel taotletakse üldistamist ja iseloomulike omaduste märkamist. Igapäevase kõne mõistmine ja praktikasse rakendamine. Aja-, ruumi-, värvuse-, suuruse, hulga ja arvumõistete tundmine ja nimetamine sõna/viipe/piktogrammi abil.

Tööõpe. Tööõpetus on otseselt seotud kõigi matemaatiliste pädevustega (rühmitamine, loendamine, suuruskujutlused, ruumikujutlused, ajakujutlused, geomeetrilised kujundid) ning õpilase tegevusel tööõpetuses on praktiline tagajärg, vigu märgatakse kohe, analüüs ning paremate lahenduste leidmine on paratamatus. Taotletakse matemaatikapädevuse kujunemist: suutlikkus praktilise tegevuse protsessis tajudele toetudes orienteeruda hulkade, mõõtude ja

arvude vahelistes seostes ja suhetes, kasutada mõnda enamlevinud mõõtevahendit, sooritada elementaarseid matemaatilisi tehteid (praktiliselt, materialiseeritult); mõista ja kasutada praktilise tegevusega seotud graafilisi sümboliteid ja lihtsaid mudeleid, rühmitada objekte tajutavatele tunnustele ja tajukujutlustele toetudes; teostada igapäevaelus toimetulekuks vajalikke rahalisi toiminguid õpitud arvuvalla piires.

Kunst ja käeline tegevus. Õpilane õpib eristama esemeid ja nende kujutisi (3–4) värvuse, suuruse, vormi järgi; võrdleb esemeid värvuse, suuruse ja kuju järgi; eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, nende graafilisi kujutisi ning ka rühmitab. Orienteerub paberil ruumikujutluste abil. Eristab tegevuste ajalist järjestust: praegu, enne, pärast.

Muusika ja rütmika. Loendamise õpetamiseks kasutatakse erisuguseid rütmipille ja helide loendamist. Ruumikujutluste arendamiseks kasutatakse liikumist vastavalt muusika tunnustele. Ajakujutluste õppimiseks kasutatakse muusikapalu ja laule aastaegadest, kuudest, nädalapäevadest ja kellast. Üldkehalisi harjutusi sooritades õpetatakse tunnetama oma keha ja suunama liigutusi läbi erinevate üldkehaliste harjutuste ja liikumismängude kaudu.

Kehaline kasvatus. Õppides mõisteid nagu pikkus, distant, aeg, raskus, suurus, asend, kuju, siis just liikumine annab neile selgema tähenduse. Kujundatakse õpilaste oskust kuulata, jälgida ja täita lihtsamaid korraldusi ning õpetatakse õpilast oma keha tunnetama ning ruumis orienteeruma.

Arvutiõpetus. Matemaatikapädevuse kujunemise harjutamisel kasutatakse abiks mitmesugust õpitarkvara. Ruumimõistete kasutamine orienteerudes arvutiekraanil Kasutab mõnd õpitud arvutimängus.

Hindamine

Hindamise aluseks on Narva Paju Kooli hindamisjuhend.

Hindamisel arvestatakse püüdlikkust, suhtumist õppetöösse, töökust, järjekindlust ja tähelepanelikkust.

Matemaatika ainekava I–III arengutasemele

Maht

I arengutase	II arengutase	III arengutase
1. klass 2 tundi nädalas, õppeaastas 70 tundi 2. klass 3 tundi nädalas, õppeaastas 105 tundi	3.–4. klass 4 tundi nädalas, õppeaastas 140 tundi 5.–6. klass 5 tundi nädalas, õppeaastas 175 tundi	7.–9. klass 4 tundi nädalas, õppeaastas 140 tundi Lisa-astatel 4 tundi nädalas, 140 tundi õppeaastas.

Õppesisu ja -tegevused

I arengutase	II arengutase	III arengutase
Tegevused esemetega Esemete (iseenda ja teiste riietuse, mänguasjade, loomade, puuviljade, pereliikmete, liiklus- ja õppevahendite jms) vaatlemine ja nende iseloomulike tunnuste (otstarbe, värvuse jms) nimetamine. Olmeesemete jaotamine otstarbe järgi. Tegevused esemete hulkadega Erinevate esemete rühmitamine ühe ühise tunnuse (värvus, kuju, suurus) järgi. Etteantud tunnuse järgi esemete hulgast ühe eseme leidmine. Sõnade üks ja palju eristamine ja praktiline kasutamine. Ühe ja sama tunnusega esemetest 1–2 esemelise hulga moodustamine. Esimete hulgale ühe eseme lisamine ja hulgast ühe eseme ära võtmine.	Arvude õpetus Võimalikult sagedane arvsõnade üks, kaks, kolm, neli ja viis kasutamine loendamisel ja vaadeldavate esemete arvu nimetamisel (esialgu õpetaja vastava tegevuse jälgimisel ja matkimisel). Kuni kolmest esemest koosnevate hulkade simultaanse (pilguga haaratava) tajumise treenimine. Täringutel olevate arvkuundite meeldejäätmine ja täringumängude mängimine. Suunatult helide ja liigutuste loendamine.	Arvude õpetus Võimalikult sagedane esemete/kujutiste loendamine, seostamine hulga, arvu ja numbriga õpitud arvuvalla piires. Iseseisev helide ja liigutuste loendamine.
Suurustunnused Kahe eseme võrdlemine tunnuste suur- väike, suurem- väiksem, sama suured ehk ühesuurused, pikk- lühike, pikem- lühem, sama pikad ehk ühepikkused järgi. Antud tunnuste järgi esemete leidmine. Iseenda ja ümbruse kirjeldamine suurustunnuste abil.	Suurustunnused 4–5 eseme järjestamine (kasvavalt või kahanevalt) eelmisel õppetasele kasutusele võetud suurustunnuste järgi. Kahe eseme võrdlemine tunnuste lai-kitsas, laiem-kitsam, ühelaiused, kõige kitsam, kõige laiem, kõrgemadal, kõrgem-madalam, ühekõrgused, kõige kõrgem abil. Õpitud suurustunnuste kasutamine 4–5 eseme järjestamisel. Esimete hulgast etteantud tunnuse järgi 3–4 eseme	Suurustunnused Esimele järjestamine (kasvavalt või kahanevalt) ja võrdlemine kasutusele võetud suurustunnuste järgi. Mahu, massi ja pikkuse järgi. Praktiline tegevus raske-kerge; raskem-kergem. Tegevus mõõtekannuga. Tegevused aias, basseinis, köögis. Suurustunnuste hindamine vaatluse tulemusel.

	leidmine. Esemete hulga jaotamine kahe antud suurustunnuse alusel.	
Asenditunnused Tunnuste ülal- all, üles-alla, ees- taga, ette- taha, sees-väljas, sisse-välja, paremal- vasakul, mängulises tegevuses kõrval, keskel ja juures kasutamine endast lähtuvalt. Antud tunnuste järgi esemete otsimine ruumis.	Asenditunnused Tunnuste vahel, järel, peal, kohal, kaugel- lähedal kasutamine ümbritsevate esemete asukoha määramisel. Oma kehaosade kirjeldamine asenditunnuste abil.	Orienteerumine ruumis Looduses olevate esemete (puude, põõsaste, majade jms) kirjeldamine suurus- ja asendimõistete abil. Oma liikumiste (käimise, jooksmise) ja liigutuste (nt võimlemisel) muutmine õpetaja korralduste järgi.
Ajatunnused Ajamõistete öö, päev, hommik, lõuna, õhtu, õppetund, vahetund, kasutamine iseenda, klassi ja kooli iseloomulike tegevuste kirjeldamisel. Ajaseoste kasutamine ööpäevaste tegevuste kirjeldamisel. Nädalapäevade seostamine koolipäevadega koostegevuses. Aastaaegade olemuse esmane kirjeldamine looduse tajumise järgi.	Ajatunnused Ajatunnuste eile, täna, homme, kiiresti, ruttu, kaua kasutamine oma tegevuste kirjeldamisel. Nädalapäevade nimetuste tundmine õiges järjekorras, kooli- ja puhkepäevade eristamine. Kella tundmine täis- ja pooltundides, nende seostamine igapäevategevustega. Päevakava jälgimine ja järgimine. Oma vanuse ja sünnipäeva teadmine. Aastaaegade ja nende järgnevuse seostamine muudatustega looduses, inimeste erinevate töödega aias ning pühadega.	Ajamõisted Ajatunnused praegu, enne, pärast seostamine tegevuste planeerimiseks. Aasta. Kuude nimetused. Kuude seostamine aastaaegadega. Kalender, selle praktiline kasutamine, seostab tähtpäevad, üritused jm oluliste kuupäevadega. Päevakava koostamine, ürituste sidumine algus- ja lõpuaegadega. Kella tundmine- täis- ja pooltund, veerandtund ja kolmveerandtund. Analoog ja digitaalne kell. Vajalike kellaegade leidmine teabetekstist. Aja planeerimine seoses enda tegevusega. Klassikaaslaste ja oma pereliikmete vanuste märkimine. Põlvkondade vahelised seosed perekonnas, vanuse võrdlemine. Kellaaja seostamine igapäevategevustega.
Kujundid Esemete eristamine tunnuste ümmargune ja kandiline järgi. Ruumist, mänguasjade hulgast ning nendega tutvumine vaadeldes ja kompides. Piltidelt ümmarguste ja kandiliste	Kujundid Tasapinnaliste geomeetriliste kujundite ring, nelinurk ja kolmnurk tundmine ja eristamine, nende leidmine ümbritsevatelt esemetelt. Kujundite nimetamine ainult kompimise	Kujundid Tutvumine kujundiga ristikülik. Ringide, kolmnurkade, ruutude ja ristikülikute joonestamine šablooni abil paksemale paberile ning nende kujundite väljalõikamine ja

esemete otsimine.	järgi.	värvimine. Saadud kujunditest mustrite ladumine.
Numbrite eristamine teistest sümbolitest. Hulga seostamine arvuga 1–2. Tegevused esemetega.	Arvud ja arvutamine Õige loendamisoskuse kujundamine. Esemete arvu (kuni kümme eset) kindlakstegemine loendamise abil. Numbritega tutvumine numbrikaartide vahendusel. Võimaluste korral numbrite kirjutamine. Arvude 1 kuni 10 rida. Arvudevahelised seosed: eelnev ja järgnev arv, 1 on kõige väiksem arv, suurem ja väiksem. Arvu asukoha määramine arvude reas tema naabrite kaudu. Järgarvud (esimene, teine, kolmas jne), nende kasutamine järjestatud esemete asukoha määramisel või rivistunud õpilaste asukoha määramisel. Peast (võimaluse korral ka kirjalik) liitmine ja lahutamine arvu 5 piires Abivahenditega arvutamine 10 piires. Sõnade pluss, miinus ja on ning vastavate märkide +, – ja = kasutamine. Liitmis- ja lahutamisesannete ladumine arvu- ja märgikaartide abil. Vajadusel kalkulaatori kasutamine. Lihtsate matemaatiliste jutukeste koostamine esemete hulkade järgi liitmisele ja lahutamisele.	Arvud ja arvutamine Arvude nimetamine õpitud arvuvalla piires. Kahekohaliste arvude lugemine ja kirjutamine. Arvude rida, seosed arvude reas. Järgarvud, nende praktiline kasutamine (esemete asukoht järjestatud reas, kalendri lugemine, sünnikuupäeva ütlemine ja kirjutamine). Peast liitmine ja lahutamine (vajadusel esemete toel) õpitud arvuvalla piires. Kahekohaliste arvude kirjalik liitmine ja lahutamine. Liitmine ja lahutamine kalkulaatori abil.
Raha Rahatähtede ja müntide aplikatsioonide kasutamine ostu-müügi mängudes.	Raha 5- ja 10 eurosed rahatähed, 1- ja 2 eurone münt ning 1-, 2-, 5- ja 10-sendised mündid. Rahatähtede ja müntide aplikatsioonide	Raha. Hindade liitmine kalkulaatori abil. Olemasoleva raha võrdlemine eseme hinnaga. Ostude eest tasumine. Ostu eelarve planeerimine. Raha

	kasutamine ostu-müügi mängudes. Pangakaardi kasutamine mängulises situatsioonis, pin-kood.	summa saamine mitmest erinevast rahaühikust (euro = 50+50 senti; 20+20+20+20+20senti jne). Eurode vahetamine suuremate või väiksemate rahade (rahatähtede) vastu. Kaupluste hinnasiltide lugemine. Hindade võrdlemine.
Mõõtmine ja mõõduühikud Mõisted pikk-lühike; suur-väike igapäevases praktilises tegevuses.	Mõõtmine ja mõõduühikud Ümbritsevate esemete pikkuse, laiuse ja kõrguse mõõtmine õpetaja antud mõõdupulgaga ja selle kaudu käelis-sõnalise mõõtmisoskuse kujundamine. Mõõtmine sammudega. Mõõtmistulemuste väljendamine nimega arvu abil. Pikkusühik sentimeeter ja meeter. Esmased kujutlused seostest kerge-raske, kergem-raskem. Raskusmõõt kilogramm, selle kasutamine kaalumise digikaaluga. Kaalumise lihasjõu abil. Soojuse tunnetamine keha abi. Numbrid termomeetril, nende nimetamine., + - ja - kraadid, seostamine sooja ja külmaga.	Mõõtmine ja mõõduühikud Pikkuste mõõtmine mõõtejoonlaua ja mõõdulindiga sentimeetrites ja meetrites mõõtmistulemuse fikseerimine. Mõiste kilomeeter tutvustamine. Kaalumise - grammid ja kilogrammid. Mõõtmistulemuste võrdlemine. Keha-, vee ja õhutemperatuuri mõõtmine termomeetritega. Kodutehnika mõõteskaalade lugemine.

Õpitulemused

I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
1) eristab esemeid ja nende kujutisi (3–4 elementi) värvuse, suuruse, vormi järgi; 2) kõrvutab esemeid paaride moodustamiseks; 3) eristab ümmargusi ja kandilisi esemeid, nende graafilisi kujutisi;	1) võrdleb esemeid ja nende kujutisi õpitud suurustunnuste järgi; 2) koostab esemetest või nende kujutistest (kuni 5 elementi) nii kasvavat kui ka kahanevat jada;	1) võrdleb esemeid ja nende kujutisi ning koostab erinevaid jadasid õpitud suurustunnuste järgi; 2) koostab kasvavaid ja kahanevaid arvujadasid õpitud arvuvalla piires;

4) rühmitab objekte ja graafilisi kujutisi (ühe) etteantud tunnuse alusel; 5) eristab hulki põhimõttel <i>üks- palju</i>; seostab hulga arvuga 1–2; 6) eristab numbreid teistest sümbolitest; 7) ühendab hulki ja eraldab osahulki; 8) osaleb mängulises tegevuses matemaatilise jutukese lahendamisel; 9) kasutab praktilises tegevuses suunatult ruumisuhteid vasakul- paremal, sees-väljas, ees, taga, kõrval, asetab esemeid nimetatud kohale; mõistab praktilises tegevuses ruumisuhteid all, üleval, ees, taga, kõrval seoses enda kehaga; 10) seostab igapäevategevusi ööpäevarütmiga, nimetab suunamisel käesolevat aastaaega; 11) oskab suunamisel seostada oma sünnipäeva aastaaajaga; 12) järgib suunatult piltpäevaplaani; 13) mängulises tegevuses kasutab koostevuses tuttavaid digivahendeid, osaleb mõnes õpitud lauamängus; 14) kasutab koostevuses mängulistes või praktilistes situatsioonides raha; 15) eristab suunatult eri meeltega objekti mõõdetavaid tunnuseid praktilises tegevuses	3) tunneb õpitud geomeetrilisi kujundeid (nimetab ring, kolmnurk, nelinurk), oskab neid nimetada; leiab ümbritsevast keskkonnast vastavakujulisi esemeid; 4) rühmitab objekte ja graafilisi kujutisi kahe etteantud tunnuse alusel; 5) loendab esemeid, seostab hulga, arvu ja numbriga 10 piires; 6) teab naturaalarvude järjestust 1–10; 7) loeb ja kirjutab õpitud numbreid; 8) liidab ja lahutab loendamise teel viie piires; 9) tunneb numbrikaarte ja aritmeetilisi tehtemärke ning kasutab suunatult kalkulaatorit; 10) suudab abiga lahendada matemaatilisi jutukesi ja jõukohaseid elulisi hulkade ühendamise, hulgast osa eraldamise ning võrdlemise ülesandeid; 11) mõistab ja tajub ruumisuhteid vasakul/paremal oma keha, teise objekti suhtes; asetab esemeid nimetatud kohale, mõistab ruumisuhteid sees-väljas, sisse-välja, üleval-all, peal; 12) teab ööpäevaosasid, nädalapäevade ja aastaaegade järgnevust ja nimetusi; seostab nädalapäevi oma igapäevaste toimingutega, jälgib ja järgib päevaplaani;	3) koostab mitmest geomeetrilisest kujundist koosnevat jada näidise järgi; 4) rühmitab objekte ja graafilisi kujutisi sõnalise juhendi järgi 2– 4 tunnuse alusel; 5) loendab esemeid seostab hulga, arvu ja numbriga õpitud arvuvalla piires; 6) teab naturaalarvude järjestust õpitud ulatuses; 7) loeb ja kirjutab mitmekohalisi numbreid; 8) liidab ja lahutab peast või abivahendeid kasutades õpitud arvuvalla piires; 9) kasutab iseseisvalt kalkulaatorit igapäevaelus; 10) koostab matemaatilisi jutukesi etteantud hulkade järgi; 11) määrab objekti asukohta ruumis arvestades kahte parameetrit; 12) kasutab kalendrit; teab kuupäeva, järjestab kalendrikuud, suudab seostada kalendrikuud aastaaegadega seostab sündmused ajaga; eristab tegevuste järjestust: praegu, enne, pärast; 13) kasutab kalendrit; teab kuupäeva, järjestab kalendrikuud, suudab seostada kalendrikuud aastaaegadega; 14) koostab, jälgib ja järgib päeva- ja nädalaplaani; 15) teab kellaaja märkimise viise ja tunneb kella veerand- ja kolmveerandtunni
--	---	---

(suur-väike, suurem- väiksem pikk-lühike, pikem-lühem).	13) eristab tegevusi ja sündmusi eile, täna, homme; 14) teab oma vanust ja sünnipäeva; 15) tunneb kella täis- ja pooltunni täpsusega; 16) valib meelepärase laua- või arvutimängu, kasutab suunamisel õppetegevuses tuttavaid digivahendeid; 17) tunneb käibelolevaid rahaühikuid õpitud arvuvalla piires, teab pangakaardi kasutamise võimalusi; 18) kasutab suunatult mõõtevahendeid praktilises tegevuses.(mõõdulint, kaal, termomeeter); 19) mõistab ja võrdleb suurustunnuste alusel lai- kitsas, laiem-kitsam; kõrge-madal; kõrgem- madalam.	täpsusega; seostab kellaaja igapäevategevustega; 16) kasutab digivahendeid eesmärgipäraselt ja internetiohutuse algtõdesid silmas pidades; oskab mängida lauamänge; 17) kasutab raha õpitu piires praktilises situatsioonis; kasutab raha või pangakaarti maksmisel; 18) oskab iseseivalt mõõta ja õpitud mõõtevahenditega(mõõd ulint, kaal, termomeeter, mõõtekannu) ning öelda mõõtmistulemuse; 19) mõistab ja võrdleb suurustunnuste alusel õhuke-paks, õhem- paksem; sügav-madal, sügavam-madalam.
--	---	---

Toimetulekuõpe.

Lisa 41. Ainekava Kehaline kasvatus

Õppeaine kirjeldus

Kehaline kasvatus on õppeaine, mille kaudu arendatakse üldmootorikat ja koordinatsiooni, kujundatakse eneseteeninduse ja sotsiaalseid oskusi. Harjutusi sooritatakse vastavalt lapse arengule passiivselt imiteerimise, näidise ja instruksiooni järgi, liigutuste rütmi ja tempot muutes.

Üldkehalisi harjutusi sooritades õpetatakse tunnetama oma keha, suunatakse liigutusi; arendatakse jõudu, vastupidavust, osavust.

Harjutuste täpse täitmise nõue aitab arendada distsipliini tunnet, mis on toimetuleku tähtis komponent.

Õpilaste juhendamisel arvestatakse laste suutlikkust tegutseda eeskuju, näidise või suulise korralduse alusel. Sobivate õppemeetoditega innustaks õpilasi arendama oma kehalisi võimeid, süvendama regulaarse kehalise liikumise harjumusi. Jõukohaste harjutuste valik võimaldab õpetada lapsi lõõgastuma, liikumisest rõõmu tundma.

Kehalise kasvatus tundides pööratakse tähelepanu õpilaste sportliku riietuse ning isikliku hügieeni nõuete võimalikult iseseisvale täitmisele.

Kehalise kasvatus tundides tutvustatakse Eesti ja maailma spordisündmusi, osaletakse eriolümpia liikumises.

Kehalise kasvatus ja liikumisravi tundides arvestatakse õpilaste individuaalseid iseärasusi.

Õpetuse eesmärgid

Kehalise kasvatus põhieesmärk toimetuleku koolis on õpilaste kehaline arendamine arvestades individuaalseid kehalisi ja psüühilisi iseärasusi.

Kehalise kasvatus taotletakse, et õpilane:

- 1) on terve ja karastatud;
- 2) omandab hügieeni harjumused ja teadmised kehalise kasvatus vajalikkusest;
- 3) parandab üldtervist ja koordinatsiooni, arendab rütmi, taju;
- 4) arendab oma kehalisi võimeid ja tahteomadusi;
- 5) muutub enesekindlamaks, tuleb iseseisvalt ise toime;
- 6) tunneb rõõmu kehalisest tegevusest.

Rõhuasetused

I arengutase	II arengutase	III arengutase
Kujundatakse õpilaste oskust kuulata, jälgida ja täita lihtsamaid korraldusi ning järgida korraharjumusi, õpetatakse last oma keha tunnetama, ruumis orienteeruma.	Õpilasel kujundatakse oskus ja harjumus kontrollida oma keha, keha- asendit ja liigutusi: õpetatavateks harjutusteks on ronimine, jook, kõnd, visked, hüpped ja vahendite kasutamine.	Selles kooliastmes tõuseb harjutuste õppimisel ja sooritamisel õpilaste iseseisvus.
Harjutusi sooritatakse koostegEVuses ja matkides näidise ja lihtsa instruksiooni järgi.	Õpilasi õpetatakse täitma mitmeosalisi korraldusi.	Tähelepanu pööratakse tahteomaduste (sihikindlus, julgus, visadus, püsivus, algatusvõime, enesevalitsemine) kujundamisel.
Õpilasi suunatakse muutma liigutuste rütmi ja tempot.	Tegeletakse eri kehaosade motoorikaga, koordineerimisega.	Tutvustatakse spordieetika nõudeid (aus võistlus, võistlusreeglitest kinnipidamine, vastase austamine).
Oskuste omandamist toetab samalaadsete harjutuste pidev kordamine.	Tuttavaid ja jõukohaseid tegevusi sooritab õpilane iseseisvalt.	
Kogu õppetöö tugineb mänguliste elementide kasutamisele.	Suuremat tähelepanu pööratakse ruumitajule.	
Õpilasi motiveeritakse tegevuses osalema positiivse hinnangu andmisega. Õpilaste tegevust verbaliseerib õpetaja.		

Lõiming

Kehaline kasvatus on õppeaine, mis lõimib teiste õppeainete teoreetilised teadmised praktiliste tegevustega. Liikumise kasutamine soodustab aktiivset osalemist õppimises, mis viib parema arusaamiseni. Laste jaoks on liikumine loomulikult õppimise aluseks.

Õppides mõisteid nagu pikkus, distants, aeg, raskus, suurus, asend, kuju, siis just liikumine annab neile selgema tähenduse. Liikumist kasutatakse kui suhtlus ja väljendusvahendit. Liikumine stimuleerib nii närvisüsteemi kui ka liikumisaparaadi arengut.

Kehaline kasvatus on õppeaine, mis lõimib teiste õppeainete teoreetilised teadmised praktiliste tegevustega. Liikumise kasutamine soodustab aktiivset osalemist õppimises, mis viib parema arusaamiseni. Liikumine stimuleerib nii närvisüsteemi kui ka liikumisaparaadi arengut.

Elu- ja toimetulekuõpe. Kehalise kasvatuse kaudu kujundatakse eneseteeninduse ja sotsiaalseid oskusi. Kehalise kasvatuse tundides pööratakse tähelepanu õpilaste sportliku riietuse tundmisele ning isikliku hügieeni nõuete võimalikult iseseisvale täitmisele.

Kehalise kasvatuse tundides tutvustatakse Eesti ja maailma spordisündmusi, osaletakseeri- või paraolümpiavõistlustel ja suunatakse sportliku meelisharrastuse valikut.

Eesti keel. Liikumist kasutatakse kui suhtlus ja väljendusvahendit. Õpilast suunatakse oma tegevust elementaarselt kommenteerima. Õpilasi õpetatakse täitma mitmeosalisi korraldusi, suunatakse õpitud oskusi iseseisvalt rakendama, oma tegevust planeerima ja kontrollima (tegevuse kaasnev ja järgnev suunatud kommenteerimine, tuttava tegevuse planeerimine).

Matemaatika. Laste jaoks on liikumine loomulikuks õppimise aluseks. Õppides mõisteid nagu pikkus, distants, aeg, raskus, suurus, asend, kuju, siis just liikumine annab neile selgema tähenduse. Kujundatakse õpilaste oskust kuulata, jälgida ja täita lihtsamaid korraldusi ning õpetatakse last oma keha tunnetama ning ruumis orienteeruma.

Tööõpetus. Kehalise kasvatuse kaudu arendatakse peenmotoorikat ja koordineerimist. Õpilaste juhendamisel areneb laste suutlikkust tegutseda eeskujul, näidise või suulise korralduse alusel.

Kunst ja käeline tegevus. Kehalise kasvatuse kaudu arendatakse peenmotoorikat ja koordineerimist. Õpilaste juhendamisel areneb laste suutlikkust tegutseda eeskujul, näidise või suulise korralduse alusel.

Muusikaõpetus. Ka kehalise kasvatuse õppetöö tugineb mänguliste elementide kasutamisele. Harjutusi sooritatakse koostegEVuses ja matkides näidise ja lihtsa instruksiooni järgi. Õpilasi suunatakse muutma liigutuste rütmi ja tempot. Oskuste omandamist toetab samalaadsete harjutuste pidev kordamine. Väga heaks liikumisvõimaluseks on muusikaõpetuses õpitud laulumängud, ringmängud, muusikaline liikumine mida saab kasutada ka kehalise kasvatuse ja rütmika tundides. Rütmipillimängu ning laulumängude abil koordineeritakse silma ja käe koostööd, õpilane õpib liigutusi sooritama eri rütmis ja tempos. Õpilane õpib reageerima vastavalt muusika iseloomule kas käte, jalgade või keha liikumisega. Õpib matkima liigutusi, liigub õpetaja eeskujul.

Rütmika. Rütmikatundides ühendatakse kehalise kasvatuse tundidest tuttavad harjutused muusika ja rütmiga. Rütmiline liikumine aktiveerib kõiki psüühilisi protsesse, aitab kaasa õpilaste enesetunnetuse kujunemisele, tõstab meeleolu.

Hindamine

Hindamise aluseks on Narva Paju Kooli hindamisjuhend.

Hindamisel lähtutakse õpilase individuaalsetest iseärasustest ja kehalisest arengust. Arvestatakse õpilase tahtemoadusi, püüdlikust ja abivalmidust kaasõpilastesse.

Kehalise kasvatuse ainekava

Maht

2 tundi nädalas, 70 tundi õppeaastas

Õppesisu ja -tegevused

I arengutase	II arengutase	III arengutase
Võimlemine Kehatunnetuse harjutused Kiikumisharjutused, käte liigutamine, käte kõverdamine ja sirutamine, käte plaksutamine, rusikasse surumine ja avamine, sõrmede liigutamine, erinevate kehaosade patsutamine, sõudmine istuvad asendis, kõhuli roomamine, neljakäpukil käimine, lükkamine ja vedamine. Rühi -, koordinatsiooni- ja tasakaaluharjutused Erinevad kõnni vormid, harjutused varbseinal, kõnd võimlemispingil, harjutused võimlemiskepiga. Õlavöötme harjutused, ülakeha painutused. Tasakaaluharjutused vahenditel. Tähelepanu-, koordinatsiooni- ja osavusharjutused. Akrobaatika Mängulised harjutused.	Võimlemine Kehatunnetusharjutused Esimese astme harjutuskava kordamine. Lisanduvad põrgatamine, veeretamine, venitusharjutused. Ruumitaju arendavad harjutused: liikumine ravis, ringid, viirus ja kolonnis. Rühi-, koordinatsiooni- ja tasakaalu harjutused. Kombineeritud harjutused varbseinal. Harjutused tasakaalu taldrikul. Harjutused kõnni ja jooksumudede: jooks selg ees, põlvetooste-jooks, sääretõstejooks, galopp. Jooksu ja hüppe harjutused hüpperedelil. Üldarendavad võimlemisharjutused Kombineeritud üldarendavad võimlemisharjutused vahenditeta, vahenditega, vahenditel, rakendusvõimlemine. Akrobaatika Tirel ette, taha ja küljele (vastavalt võimetele), turiseis abistamisega, sild abistamisega.	Võimlemine Üldarendavad harjutused Kombineeritud üldarendavad võimlemisharjutused vahenditeta, vahenditega, vahenditel. Kombineeritud jõu- ja venitusharjutused. Ristsamm jooks, hüpped üle takistuste ja sammhüpped. Iluvõimlemine (harjutused palli, rõnga ja hübitsaga). Rühi-, koordinatsiooni- ja tasakaaluharjutused Jõuharjutused varbseinal. Kombineeritud harjutused kõnni ja jooksu sammul. Harjutused erinevate vahenditega. Akrobaatika Aheltirel ette, tirel taha, poolspagaat, turiseis, kaarsild. Lihtsama akrobaatikakava õppimine, esitamine.
Jooksud, jooksuharjutused Jooksuasend, jooksuliigutused. Jooks erinevatest lähteasenditest - mängulised	Jooksud Mitmesugused jooksuharjutused-, viisid (põlvetooste, sääretõste jne), jooks erinevas	Jooksud Erineva pikkusega kestva jooksud (kõnd) vahelduval maastikul.

harjutused. Kujundliikumine (jooks looklevalt, sik-sakina, mööda joont jne). Stardikäsklused. Jooks 30m. Kestvusjooks - jooksu/kõnniharjutused murdmaal.	tempos. Kiirendusjooks, kestvusjooks. Jooks rahulikus tempos. Jooksud erinevatest lähteasenditest. Stardiasend, stardikäsklused.	Kiirendusjooksud (korduslõigud 30m,60m). Tõkkejooks. Kepikõnd: tehnika, ohutusnõuded.
Hüplemised, hüpped Kombineeritud hüppeharjutused (sulghüpped, harki-kokku hüpped, hüpped selg ees, matkivad hüppeharjutused), Juurdeviivad harjutused kaugushüppeks - hüpped üle madalate takistuste.	Hüpped Hüpped üle madalate takistuste, hüppeharjutused mänguvormis. Kombineeritud hüpped märke. Üleshüpped hoojooksult, ühe jala tõukega (rippuva eseme puudutamise). Hoota kaugushüpe. Kaugushüpe hoojooksult.	Hüpped Kombineeritud hüppeharjutused lõikudel, märke, üle takistuste. Kaugushüpe täispikalt hoojooksult. Kõrgushüpe: juurdeviivad harjutused. Üleatamishüpe.
Pallikäsitsusharjutused Palli tunnetamine (hoie, viskeliigutus). Pallide ja teiste vahendite viskamine üle nõõri, võrgu, takistuse. Palli veeretamine ja veereva palli püüdmine. Palli viskamine ja püüdmine.	Pallikäsitsusharjutused (visked) Pallivisked etteantud kaugusele, märki. Pallivise hoojooksuta.	Visked/tõuked Kuulitõuget tutvustavad harjutused topispallidega, kuulijännid. Pallivise hoojooksult
Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused Lihtsamad liikumismängud. Harjutused paarides.	Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused Liikumismängud/ sportmängud. Juurdeviivad harjutused sportmängude õppimiseks. Korvpall: pallikäsitsusharjutused (palli viskamine, püüdmine, põrgatamine - pallikooli harjutused). Saalihoki: palli vedamine, söötmine, visked väravale Jalgpall: palli vedamine, liikuva palli peatamine, söötmine, löögid väravale. Harjutused rühmas. Teatejooks.	Sotsiaalset ja emotsionaalset arengut toetavad harjutused Liikumismängud/ sportmängud. Juurdeviivad harjutused sportmängude õppimiseks. Korvpall: pallikäsitsusharjutused. Palli hoie visates, söötes. Kombineeritud põrgatamise, söötmise, viske harjutused. Saalihoki - Kombineeritud harjutused (palli vedamine takistuste vahelt, söötmine liikumiselt, visked erinevatelt positsioonidelt). Jalgpall: Kombineeritud harjutused (söötmine, liikumine palliga, löögid väravale).
	Suusatamine Ohutusnõuded suusatamisel, kohanemisharjutused, lehvikpöörded, libisamm, kahesammuline paaristõukeline klassikaline sõiduviiis.	Suusatamine Libisamm. Kahesammuline, paaristõukeline klassikaline sõiduviiis. Paaristõukeline sammata klassikaline sõiduviiis. Põhilaskumisasend. Trepptõus, käärtõus. Sõit murdmaal individuaalses tempos.

Õpitulemused

I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
1) kuulab juhendit, jälgib ja sooritab imiteerimise järgi lihtsamaid harjutusi (vajaduse korral abiga); 2) sooritab matkimise teel lihtsamaid kõnni- ja jooksuharjutusi, suudab muuta liigutuste rütmi ja tempot; 3) suudab joosta (liikuda) võimetekohases tempos jõukohast distantsi; 4) hoiab staadionil oma jooksurada; 5) ronib varbseinal, kõnnib võimlemispingil; 6) veeretab ja viskab palli; 7) osaleb lihtsates mängudes; 8) riietub iseseisvalt (vajadusel vähese abiga) spordiriietesse; 9) täidab suunamisel hügieeninõudeid; 10) tajub ruumi, oma keha ja kaaslast;	1) sooritab liit-ja kombineeritud harjutusi, sooritab õpitud võimlemis- ja koordineerimisharjutusi; 2) matkib õpetaja liigutusi peegelpildis; 3) oskab sooritada lihtsamaid akrobaatilisi elemente (turiseis, trelle); 4) suudab joosta (kõndida) erinevatel maastikel, treppidest üles-alla, osaleb teatejooksus; 5) sooritab lihtsamaid harjutusi erinevate vahenditega ja erinevatel võimlemisriistadel; 6) viskab ja põrgatab palli; 7) sooritab kaugushüpet hoojooksult; 8) jookseb kiires tempos 60m, jõukohases tempos 1km; 9) osaleb erinevates võistlusmängudes; 10) tegeleb võimetekohaselt talispordiga, suusatab rahulikus tempos 1 km; 11) riietub iseseisvalt vastavalt ilmale ja tunni toimumise kohale (sise-, välistingimused);	1) teab ohutusreegleid sportimisel; 2) sooritab harjutusi iseseisvalt, paaris või rühmas; 3) sooritab liigutuste ahelat mälukujutlustele toetudes; 4) suudab sooritada lihtsa akrobaatikakava; 5) suudab joosta erineval maastikul; 6) sooritab kombineeritud harjutusi erinevate vahenditega; 7) viskab palli hoojooksult, tõukab kuuli, hüppab kaugust täispikalt hoojooksult; 8) mängib lihtsustatud reeglite järgi õpitud sportmänge, suudab kinni pidada õpitud mängureeglitest; 9) suudab suusatada murdmaal klassikalises sõiduvõis rahulikus tempos 2 km; 10) osaleb võimetekohastel võistlustel; 11) teab ja järgib tervisliku eluviisi põhimõtteid; 12) teab tähtsamaid spordisündmusi (olümpiamängud);

Toimetulekuõpe

Lisa 42. Ainekava Rütmika

Õppetegevus

- Rütmikas ühendatakse kehalisest kasvatuses tuttavad harjutused muusika ja rütmiga. Rütmitunde aluseks on lihaste liigutustele tugineva korrapärase liikumise tunnetamine. Muusika rütmiline külg organiseerib psüühikat. Liigutused muusika saatel ja rütmiline liikumine arendavad õpilaste füüsilisi võimeid, aktiveerivad psüühilisi protsesse, aitavad kaasa õpilaste enesetunnetuse kujunemisele, tõstavad meeleolu ning arendavad verbaalse ja mitteverbaalse suhtlemise oskusi.
- Rütmikatunnis kasutatakse kehatunnetus-, kontakti- ja suhtlemisharjutusi, luuletusi, laulu- ja ringmänge, tantse ja pillimängu. Õpitud tantsude ja mängudega esinetakse üritustel.
- Kujundatakse hügieeni- ja korraharjumusi.

Rõhuasetused I arengutasemel

I arengutasemel kujundatakse õpilastel oskust kuulata, jälgida, matkida, mõista ja täita lihtsamaid korraldusi laulu- ja ringmänge õppides.

Õpilasi õpetatakse tunnetama oma keha ja liigutusi, arendatakse ruumitaju. Õpetatakse oma liikumist ja liigutuste rütmi kohandama saatelugemisele ja muusikale.

Harjutusi õpitakse koostegevuses, matkides/eeskuju järgi.

Õppesisu I arengutasemel

- 1) arendatakse õpilase kuulamis-, jälgimis-, matkimis-, mõistmis- ja lihtsamate korralduste täitmise oskusi;
- 2) rütmisalmide järgi astumine, jooksmine, trampimine, plaksutamine, patsutamine. Luuletuste sisu mõistmine ja matkimine liigutustega;
- 3) häälte imiteerimine, lindude ja loomade kõnnaku ja tegevuste matkimine;
- 4) harjutused rätikute ja lintidega, tokkidega;
- 5) osavusharjutused: koordineerimine ja tasakaal. Kõnd pingil, hüpped pingilt;
- 6) lihtsad mängud ja tantsud. Liikumine ringis.

Taotletavad õpitulemused I arengutasemel

Õpilane:

- 1) osaleb koostegevuses rivi ja ringjoone moodustamisel; õpib märkama oma kohta harjutuste sooritamisel;
- 2) sooritab koostegevuses ja/või eeskuju järgi lihtsamaid keha- ja ruumitunnetuse ning rühi- ja tasakaaluharjutusi;
- 3) sooritab koostegevuses erisuunalisi liigutusi ja liigutuste ahelat;
- 4) liigub erineva rütmiga muusika saatel;
- 5) osaleb koostegevuses lihtsamates õpitud ring-, laulu- ja tantsumängudes;
- 6) esineb koostegevuses õpitud ringmängudega ühisüritustel.

Rõhuasetused II arengutasemel

I arengutasemel kujundatakse praktilisi koostööoskusi laulu- ja tantsumänge mängides. Õpilasi suunatakse kontrollima oma kehaasendit. Õpitakse erisuunalisi liigutusi ja eri kehaosade liigutuste koordineerimist.

Õpitud harjutusi sooritatakse vähesel suunamisel võimalikult iseseisvalt.

Õppesisu II arengutasemel

- 1) tähelepanu ruumitaju arendamisele;
- 2) harjutused muusika ja liisusalmide saatel. Liikumismängud;
- 3) koordinatsiooniharjutused: kõnd päkkadel ja kandadel, takistuse ületamine, tagurpidi kõnd;
- 4) käte ja jalgade samaaegsed harjutused;
- 5) harjutused väikeste pallidega;
- 6) erinevate sammude ja suundade õppimine. Külgsamm, galopp, hüpaksamm. Liikumine paremale, vasakule, ette ja taha.

Taotletavad õpitulemused II arengutasemel

Õpilane:

- 1) teab oma kohta ravis ja ringjoonel ning suudab seda hoida tantsimisel, harjutuste sooritamisel;

- 2) sooritab iseseisvalt õpitud ja jõukohaseid keha- ja ruumitunnetuse ning rühi- ja tasakaaluharjutusi;
- 3) sooritab juhendamisel / juhendi järgi erisuunalisi liigutusi ahelas;
- 4) tunneb ära õpitud harjutusi ja tegevusi saatva muusika; liigub kooskõlas muusikaga;
- 5) osaleb laulu- ja tantsumängudes ning liikumiskavades; tunneb ära õpitud rahvatantsu ja tantsib seda kaasa;
- 6) esineb õpitud ring-, laulu- ja tantsumängudega ning liikumiskavadega kooli üritustel.

Rõhuasetused III arengutasemel

I arengutasemel õpitakse tantsima lihtsaid tantse ja pidudel õpitud viisil käituma. Liikumiskavade õppimisel arvestatakse õpilaste muusikaeelistustega.

Kujundatakse oskust ja harjumust iseseisvalt kontrollida oma keha asendit ja liigutusi. Õpilane sooritab õpitud harjutusi iseseisvalt erineva muusika järgi.

Õppesisu III arengutasemel

- 1) rütmi improvisatsioonid;
- 2) liikumiskavad;
- 3) erinevad tantsud: seltskonnatantsud, rahvatantsud;
- 4) ringmängud.

Taotletavad õpitulemused III arengutasemel

Õpilane:

- 1) osaleb juhendamisel erinevate tantsujooniste moodustamisel;
 - 2) sooritab iseseisvalt õpitud tantsusamme, oskab ette näidata lihtsamaid tantsuliigutusi;
 - 3) improviseerib tantsu muusika järgi;
 - 4) tantsib lihtsamaid rahva- ja seltskonnatantse;
 - 5) oskab tantsule paluda, tantsu lõpetada;
- esineb õpitud rahva- ja seltskonnatantsude ning liikumiskavadega

Toimetulekuõpe

Lisa 43. Ainekava Muusikaõpetus

Õppeaine kirjeldus

Muusikaõpetus toetab õpilase individuaalse eripära kujunemist muusikalise eneseväljenduse kaudu. Muusikaõpetuses avatakse ja avardatakse võimalusi muusikaga tegelda ja muusikast rõõmu tunda. Muusikaõpetus arendab õpilase isiksust tervikuna, pakkudes talle esteetilist elamust, emotsionaalset naudingut, võimaldades õnnestumise kogemust.

Muusika on mina- tunde tugevdamise ja häirunud motoorika parendamise vahend. Muusika abil on õpilasel võimalik saavutada kontakt iseendaga ja kogeda maailma turvalisemana.

Musitseerides omandatakse oskused ja teadmised üksi ja koos musitseerimiseks ning loominguliseks eneseväljenduseks. Rühmas ja üksi õppides arendatakse suhtlemis- ja koostööoskust, üksteise kuulamise oskust, ühtekuuluvustunnet, sallivust, toetatakse õpilase enesehinnangut ja õpimotivatsiooni.

Muusika õppeaine koostisosad on:

- 1) laulmine, laululine tegevus;
- 2) pillimäng;
- 3) muusikalis- rütmiline liikumine;
- 4) muusika kuulamine.

Õpetuse eesmärgid

Toimetulekuõppe muusikaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb rõõmu muusikast ning tunnetab, teadvustab ja arendab musitseerimise kaudu oma võimeid;
- 2) tunneb huvi muusika kui kunstiliigi vastu ning kujundab enda muusikalist maitset;
- 3) mõtleb ja tegutseb loovalt ning väljendab end loominguliselt muusikaliste tegevuste kaudu;
- 4) väärtustab muusikat ning muusikategevust inimese, kultuuri ja igapäevaelu rikastajana;
- 5) teab ja hoiab rahvuskultuuri traditsioone, osaleb selle edasikandmises.

Lõiming

Muusikaõpetus lõimub toimetulekuõppes kogu õppeprotsessiga, soodustab suhtlemist ja kõne arengut. Koos teiste kunstiliikidega võimaldab muusikaõpetus luua laiemat pilti, täiendades käsitletavat teemat ainealaste teadmistega. Muusika kaudu saab kinnitada kõigis teistes toimetulekuõppekava järgi õpitud ainetes saadud teadmisi ning aktsepteeritavaid käitumisharjumusi. Muusika õppeaines lähtutakse elu ja toimetulekuõppe läbitavatest teemadest.

Elu- ja toimetulekuõpe. Laulu ja muusika abil väljendatakse oma tundeid, õpetatakse tajuma erinevaid meeleolusid, arendatakse muusikalist maitset. Rühmas ja üksi õppides arendatakse suhtlemis- ja koostööoskust, üksteise kuulamise oskust, ühtekuuluvustunnet, sallivust, toetatakse õpilase enesehinnangut ja õpimotivatsiooni.

Tähelepanu pööratakse muusikale kui harrastusele. Kujuneb oskus valida vabaaja- ja harrastustegevusi seoses muusikaga – muusika kuulamine, pillimäng, laulmine, osaleb seltskonnatantsudes, laulab ja tantsib koos teistega muusika saatel. Õpilasel aidatakse orienteeruda tänapäeva muusika eri stiilides ja luuakse võimalused oma eelistuste kujunemiseks. Muusikaõpetusel on oluline roll õpilastele rahvuskultuuri tutvustamisel, selles osalemises, rahvuskommite ja -tavade õpetamisel. Kinnistuvad teadmised erinevatest rahvakalendri tähtpäevadest ja nendega seotud kommetest. Annab võimaluse praktiliselt osaleda tähtpäevade tähistamisel.

Muusikaõpet saab ka seostada loodusõpetusega: elus- ja eluta loodus, elupaigad, ilm ja inimene käsitletakse muusikaõpetuse tundides juba eelnevalt mainitud õppetegevuste kaudu - kuulatakse muusikakatkendeid ja lauldakse laule loodusest ja looduses toimuvast, inimesest ja inimesega seotud eluvaldkondadest, taimedest, kodu- ja metsloomadest. Muusikatundi sobib hästi veel teema liikumine, mida muusikaõpetajad saavad kasutada muusikaliseks liikumiseks. Teemat minu kodumaa Eesti käsitletakse isamaaliste laulude õppimisega kaasneb riigiga seotud sümboolika arutlus. Isamaalisi laule kuulavad ja laulavad õpilased Eesti Vabariigi aastapäevale pühendatud aktuse ettevalmistamisel.

Õppides eesti loodust ja loodusobjekte võib meenutada nende kajastamist eesti rahvamuusikas, rahvaluules ning selle tähtsust eesti rahva elus, rikastades sel viisil loodusõpetuse tundi muusikaõpetuses õpituga.

Vene keel. Muusika annab kommunikatsioonivõimaluse ja soodustab kõne arengut. Laulude keel on kujundlik ja tänu sellele rikastab õpilase sõnavara. Õpilast suunatakse hindama muusikat meeldib – ei meeldi-põhimõttel ja avaldama oma arvamust. Õpetatakse kuulamis- ja kuulmisoskust erinevate häälte kuulmise ja ka tekitamise läbi. Õpilasel kujuneb oskus eristada inimhääli teistest häältest; ning tunneb ära korduvad hääled ja müra ruumis ja looduses.

Õpilane õpib kasutama ja reguleerima oma häält ja hääletugevust läbi õpitud laste- ja rahvalaulu laulmise, lauldes nii valjult ja vaikselt ning muutes hääle tugevust. Muusikaõpetus hõlmab tööd hingamise ja artikulatsiooniga.

Matemaatika. Muusikaõpetuses kasutatakse erisuguseid rütmipille loendamise õpetamiseks. Ruumikujutluste arendamiseks kasutatakse liikumist vastavalt muusika tunnustele, tunnetama oma keha ja suunama liigutusi. Ajakujutluste õppimiseks kasutatakse muusikapalu ja laule aastaaegadest, kuudest, nädalapäevadest ja kellast.

Tööõpe. Mõlemat õppeainet siduv tegevus on lihtsamate pillide, eelkõige rütmipillide, valmistamine. See on suurepärane võimalus lõimimiseks – õpilased saavad teoreetilisi teadmisi pillide ehitusest ja kõla/heli tekitavast mehhanismist ning praktilisi oskusi, neid pille alul ise tehes ja edaspidi neil musitseerides. Rütmipillimängu ning laulumängude abil koordineeritakse silma ja käe koostööd, õpilane õpib liigutusi sooritama eri rütmis ja tempos. Pillimängu, laulmise ja laulumängudes osalemise kaudu arendatakse eri kehaosade koostööd.

Kunst ja käeline tegevus. Muusikatundides on üheks muusika kuulamise meetodiks kuulnud muusikapala karakteri, sisu, meeleolu jne väljendamine kunstitegevustes. Muusika ja kunsti erinevate tegevuste omavaheline lõimimine aitab õpitud oskusi ja tehnikaid rakendades luua erinevaid kunstiteoseid. Samuti on võimalik ühendatult mõlemas aines kasutada loovaid rühma- ja individuaalseid töid.

Rütmipillimängu ning laulumängude abil koordineeritakse silma ja käe koostööd, õpilane õpib liigutusi sooritama eri rütmis ja tempos. Pillimängu, laulmise ja laulumängudes osalemise kaudu arendatakse eri kehaosade koostööd.

Kehaline kasvatus ja rütmika. Toimetulekuõppe õpilane õpib eelkõige mängu ja praktilise tegevuse kaudu. Väga heaks liikumisvõimaluseks on muusikaõpetuses õpitud laulumängud, ringmängud, muusikaline liikumine mida saab kasutada ka kehalise kasvatus ja rütmika tundides. Rütmipillimängu ning laulumängude abil koordineeritakse silma ja käe koostööd, õpilane õpib liigutusi sooritama eri rütmis ja tempos. Õpilane õpib tunda huvi muusika vastu, reageerib vastavalt muusika iseloomule kas käte, jalgade või keha liikumisega. Õpib matkima liigutusi, liigub õpetaja eeskujul. Pillimängu, laulmise ja laulumängudes osalemise kaudu arendatakse eri kehaosade koostööd.

Arvutiõpetus. Helisalvestuste kuulamine ja CD-kasutamine arvuti abil, muusikavideote vaatamine internetist.

Hindamine

Hindamisel kasutatakse Narva Paju Kooli hindamisjuhendit.

Muusikaõpetuses annab hindamine tagasisidet õpilase võimekuse ja individuaalse arengu kohta, motiveerib õpilast paremale tulemusele ja enesearendusele.

Hinnatakse õpilase aktiivsust, pillimängu, muusika kuulamist, muusikalist liikumist, laulmist, iseseisvust, arengut, loovust, koostööd teistega.

Muusikaõpetuse ainekava

Maht

Muusika ainetunde toimub 2 korda nädalas , 70 tundi õppeaastas.

Rõhuasetused

I arengutase	II arengutase	III arengutase
1) Äratatakse õpilastes huvi muusika ja rütmika vastu. 2) Rütmipillimängu ning laulumängude abil koordineeritakse silma ja käe koostööd. 3) Õpilane õpib liigutusi sooritama eri rütmis ja tempos.	1) Süvendatakse õpilase muusikahuvi. 2) Õpitakse sihipäraselt kasutama rütmipille. 3) Pillimängu, laulmise ja laulumängudes osalemise kaudu arendatakse eri kehaosade koostööd. 4) Suunatakse muusikat hindama meeldib – ei meeldi põhimõttel.	1) Tähelepanu pööratakse muusikale kui harrastusele. 2) Õpitakse kasutama pille- kannel, ukulele, trumm, basskitarr, süntesaator. 3) arendatakse rütmi ja meloodiataju. 4) Õpilasel aidatakse orienteeruda muusika eri stiilides.

Õppesisu ja -tegevused

I arengutase	II arengutase	III arengutase
1) Huvi äratamine muusika ja rütmika vastu. Liigutuste sooritamine eri rütmis ja tempos. 2) Emotsionaalne reageerimine muusikale, plaksutamine, patsutamine, lehvitamine, miimika, viiped. 3) Laululine tegevus: Hääle tekitamine, koos häälitsemine. Tuttavate loomahäälte imiteerimine, loodushäälte imiteerimine. 4) Muusika kuulamine: Erinevate tämbrite kuulamine, õpetaja laulmine, klaverimäng, suur trumm, dzembed, kuljused, marakad, triangel, tamburiin. Lastelaulude kuulamine. 5) Laulude laulmine: Nime-, 6) tere-, värvi-, iseteenindamislaulud. Laulud vastavalt päevaosale, aastarütmile. Infolaulud- linnud, loomad, puu- ja juurviljad, marjad jne. Sõrmesalmid ja laulud. 7) Heli tekitamine rütmipillidel:	1) Õpilaste teadmishimu ning aktiivsust rakendatakse kõigis muusikalistes tegevustes. 2) Olulised tegevused on laulmine ja pillimäng. 3) Muusikalist mõtlemist ja loovust arendatakse muusikalise omaloomingu kaudu. Muusikat kuulates arendatakse muusikalist analüüsivõimet ja võrdlusoskust. 4) Süvendatakse õpilase muusikahuvi. 5) Õpitakse sihipäraselt kasutama pille: triangel, marakas, tamburiin, kõlapulk, kuljused, taldrik, võrutrumm, kõlaklotsid, kellamäng, kannel. 6) Õpitakse sihipäraselt kasutama kehapilli: käteplaksud, rinnapatsud, põlvepatsud, jalamatsud, sõrmenipsud. 7) Pillimängu, laulmise ja laulumängudes osalemise kaudu arendatakse kehaosade koostööd. 8) Suunatakse hindama muusikat meeldib – ei meeldi põhimõttel. 9) Võimaldatakse õppida individuaalselt ning üheskoos teistega põhimõttel.	1) Tähelepanu keskmes on iseseisva muusikalise mõtlemise süvendamine ning õpilase muusikaliste võimete edasiarendamine ja rakendamine muusikalistes tegevustes. 2) Tunnis lauldakse, süvendatakse pillimänguoskusi ning avardatakse musitseerimisvõimalusi. 3) Muusikat kuulates tähtsustub oma arvamuse kujundamine. 4) Toetatakse õpilaste isikupärast esinemisoskust. 5) Avardatakse silmaringi, käiakse kontsertidel ja muusikaetendustel. 6) Tähelepanu pööratakse muusikale kui harrastusele. 7) Kuulatud muusikapalade iseloomustamine muusika oskussõnavara kasutades. 8) Muusika meeoleolu, stiili ja vormi väljendamine liikumise kaudu lähtuvalt kujutlusvõimest. 9) Mänguoskuse omandamine keha-, rütmi- ja plaatpillidel, intervall-plokkflöödil, käsikelladel, bongodel, dzembedel, kandlel, ukulelel, süntesaatoril, basskitarril, digitrummidel. 10) Esinemisjulguse ja oskuse arendamine.

8) Vaba mäng, üks heli, heli ja vaikuse vaheldumine. 9) Palju helisid, pillimäng koos saatemuusikaga ja ilma saateta. 10) Liikumine muusika saatel. Liigub koos õpetajaga ruumis, peatumine, vaikselt seismine, koos alustamine ja lõpetamine. Liikumine ringis, hüplemine ja hiilimine. Lihtsate muusikaliste liikumismängude mängimine.		11) Esinemisvõimaluste pakkumine ning loomingulise eneseväljenduse toetamine.
---	--	---

Õpitulemused

I arengutaseme lõpuks	II arengutaseme lõpuks	III arengutaseme lõpuks
1) tunneb hääli; 2) imiteerib hääli; 3) oskab laulda nime-, tervitus ja iseteeninduslaule; 4) oskab muusikale kaasa plaksutada, patsutada, lehvitada, viibata; 5) mängib muusikale kaasa rütmipilli, kehapilli; 6) oskab liikuda muusika saatel ringjoonel; 7) oskab vähemalt ühte laulumängu.	1) tunneb kõrget ja madalat häält; 2) imiteerib kõrget ja madalat häält; 3) laulab õpetaja abiga lastelaule, rahvalaule; 4) tunneb muusika iseloomu – kiire, aeglane, rõõmus, kurb, hüplev, hiiliv; 5) improviseerib muusikale saate kehapillil, rütmipillil; 6) tunneb erinevaid pille välimuse ja hääle järgi; 7) oskab kasutada mikrofoni.	1) tunneb soololaulu, koorilaulu; 2) osaleb ansamblilaulus, soololaulus; 3) esitab õpitud laulu, muusikapala; 4) eristab erinevaid muusikastiile: rahvamuusika, levimuusika, klassikaline muusika; 5) oskab nimetada mõnd lauljat ja ansamblit; 6) mängib laulule kaasa kandlel, ukulelil, ksülofonil, süntesaatoril, käsikelladel, kõlaklotsidel; 7) mängib digitrummidel, basskitarril, osaleb bändis; 8) oskab kasutada arvuti interneti keskkonda.

Toimetulekuõpe

Lisa 44. Ainekava Tööõppe

1. Tööõppe rõhuasetused

II arengutase

Tööõppe tundideks vajalikke baasoskusi kujundatakse õpilastel 1.-5. kooliaastal kunsti ja käelise tegevuse tundide raames. Alates 6. klassist kujundatakse praktilise tegevuse oskusi ja harjutatakse nende rakendamist stereotüüpsetes situatsioonides tööõppe tundides (II arengutasemel).

Omandatakse üksikuid töövõtteid, võtete õiget järjestust lihtsates ruumide, rõivaste ja jalatsite korrashoiu ning toidu valmistamisega seotud töödes.

Vastavalt õpilaste võimete erisusele kasutatakse abistavat, individuaalset või järjestikust koostööd.

Abistava koostöö korral mingi töö tegemiseks palutakse õpilasel midagi tuua, ulatada, hoida, panna, viia, rühmitada jne.

Individuaalse koostöö korral antakse õpilasterühmale ühine ülesanne, mille iga õpilane täidab osaliselt individuaalselt. Töötatakse samaaegselt ühes ruumis/territooriumil ja ühise teema järgi (nt iga õpilasel on oma maalapp riisuda), samas individuaalse juhendamise järgi.

Järjestikuse koostöö puhul koosneb töö mitmest erinevast tööoperatsioonist/tegevusest ning iga õpilane sooritab kindlaksmääratud järjekorras oma operatsiooni/tegevust. Tööoperatsioonid/tegevused jaotatakse õpilastele arvestades nende võimeid ja oskusi.

Töö protsessile ja resultaadile antakse positiivset tagasisidet. Õpilastes kujundatakse soovi osaleda jõukohases ühistegevuses. Luuakse teadmine, et tuleb teha nii meeldivad kui ka vähem meeldivad tööd.

III arengutase

Kolmandal arengutasemel täiustatakse/kinnistatakse omandatud ja õpitakse uusi töövõtteid.

Õpitakse kasutama enamlevinud kodumasinaid.

Tähelepanu pööratakse tööoperatsioonide õigele järjekorrale ning töö lõpetamise vajalikkusele. Hakatakse täitma tööülesandeid, mille puhul töö tulemus saabub alles teatud aja möödudes (nt külvamine).

Praktiseeritakse sotsiaalse suunilusega tööülesandeid (näit teiste abistamine).

Kasutatakse laiendatud sõltuvat koostööd, st tööd tehakse üheaegselt ning ühist eesmärki silmas pidades (nt klassi koristamine). See võimaldab anda igale õpilasele tema võimetele vastava tööülesande ning seeläbi kujundada õpilaste võimalikult adekvaatset enesehinnangut.

Õpilasi õpetatakse suunatult oma tegevusi ja töö tulemust planeerima, valima ise sobivaid töövahendeid ning konkreetse töö teostamiseks vajaminevaid osatoiminguid järjestama.

Õpilast suunatakse oma töö tulemusi hindama/kontrollima.

2. Tööõppe õpetamise põhimõtted

Tööõppe õpetamise eesmärgiks toimetulekuõppes on õpilaste esmaste tööharjumuste kujundamine ning seeläbi võimalikult adekvaatse isikliku ja sotsiaalse identiteedi loomine, mis omakorda tagab laiaulatuslikuma integratsiooni ühiskonda.

Tööõppe õpetamine on tihedalt lõimunud teiste ainete õpetamisega.

Tööõppe tundides käsitletav teema võib olla üldõpetuse põhimõttel läbiviidava õppetöö teljeks.

Tööõppe aine hõlmab valdkondi, mis on otseselt seotud igapäevatoimingutega kodus, koolis ning nende lähiümbruses vastavalt õpilaste vajadustele.

Õpilastel kujundatakse teadmisi ja oskusi, mis on vajalikud igapäevaste kodu- ja majapidamistöödega toimetulekuks ning toeks elukutsevalikul.

Tööõppe tundides õpitu toetab õpilaste ametivalikut ning seeläbi integratsiooni ühiskonda.

Tööõppe käigus tutvustatakse lihtsaid igapäevategevustes vajaminevaid töövahendeid ja masinaid ning õpetatakse neid juhendamisel/juhendi abil kasutama. Õpilased õpivad tundma ja täitma igapäevatöödega seostuvaid lihtsaid ohutustehnika- ja hügieeninõudeid.

Olulised on igapäevaste tegevuste kavandamise, korraldamise ning probleemide lahendamise oskused.

Õpetus taotleb tegevuspädevuse kujunemist:

praktilise tegevuse oskuste kasutamine stereotüüpsetes ja vähe varieeruvates situatsioonides;

praktilise tegevuse omandamine toiminguid/operatsioone valides ja eesmärgipäraselt järjestades;

osalemine jõukohases ühistevgevuses;

oma tegevuse tulemuse hindamine eesmärgist lähtuvalt mälukujutlustele toetudes või näidisega võrreldes;

tegevuste sooritamine oma oskuste piires iseseisvalt.

Vajalik on koostöö koduga ning erinevate ettevõtete ning ametiasutustega, et õpilased saaksid omandatud oskusi rakendada variatiivsetes situatsioonides.

Tööõppe tundide läbiviimisel arvestatakse iga õpilase füüsilisi, vaimseid ja sotsiaalseid iseärasusi ning sotsiaalseid oskusi (koos tegutsemine, abi küsimine, teiste abistamine).

Õpilastel kujundatakse võimalikult adekvaatset enesehinnangut.

Arendatakse vastutustunnet, kujundatakse positiivset suhtumist oma kohustustesse ja töösse.

Õpetatakse mõistma töö vajalikkust ja selle lõpuleviimise tähtsust.

Õppesisu teemad käesolevas ainekavas on esitatud võimalike valikuvariantidena. Õppesisu täpsustatakse kooli õppekavas vastavalt kooli piirkonna ja /või kooli arengusuundadele.

Tööõppe tundide läbiviimiseks on koolis sisustatud õppeklass ja/või ruum(id) vajaminevate töökohtade ja seadmetega.

3. Tööõppe ainekava jaotus :

6 klass – 5 tundi nädalas; 175 tundi – aastas;

7 klass – 5 tundi nädalas; 175 tundi – aastas

8-9 klass – 7 t nädalas; 245 tundi – aastas.

3.1 Ruumide korrashoid ja koristamine:

6 klass – 25 tundi

7 klass – 25 tundi

8-9 klass – 35 tundi

Taotletavad õpitulemused:

2. arengutaseme lõpuks 6 klass	3. arengutaseme lõpuks 7-9 klass
1) Tunneb õpitud koristusvahendeid ja teab nende funktsiooni.	1) Teeb juhendamisel majapidamistöid.
2) Teab ja suunamisel täidab õpitud koristamistöode juures hügieeni- ja ohutusnõudeid.	2) Teab hügieeni- ja ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures ja täidab neid.
3) Täidab korrapidamisülesandeid ja lihtsamaid tööülesandeid meeldetuletamisel.	3) Tunneb kodutehnikat ja oskab sellest endale olulisi seadmeid kasutada.
	4) Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks.
	5) Osaleb võimetekohaselt ühistöös.
	6) Viib alustatud töö lõpuni.

4) Tunneb peamisi hoiatavaid tingimärke majapidamises kasutatavatel puhastusvahenditel. 5) Kasutab vajadusel koristustöödel kaitsevahendeid. 6) Abistab teisi jõukohaste korrapidamisülesannete täitmisel. 7) Täidab talle antud ülesande ühe osana tegevusest/tööst. 8) Viib alustatud töö enamasti lõpuni. 9) Koristab pärast töö lõpetamist oma töökoha.	7) Planeerib (abiga) nädalaks kodutööd.
--	---

Õppesisu:

2. arengutase	3. arengutase
1) Eluruumide ja klassi korrashoid, korrastamine. 2) Mööbli paigutamine klassiruumis. 3) Koristusvahendid: harjad, kühvlid, mopid, lapid, puhastusvahendid. 4) Tolmu pühkimine. 5) Põranda pühkimine. 6) Põranda pesemine mopiga, 7) Põrandate ja põrandakatete puhastamine tolmuimejaga. 8) Tahvli, laudade ja uste pesemine. 9) Puhastusainete hoiatavad tingimärgid (tuleohtlik, mürgine) ja nende arvestamine tegevustes. 10) Kummikinnaste kasutamine. 11) Lillede kastmine. 12) Korrapidaja tööülesannete jaotamine ja täitmine.	1) Mööbli ratsionaalne paigutamine klassis, eluruumides. 2) Ühiselt kasutatavate ruumide (trepikojad) korrashoid ja koristamine. 3) Puhastusainete hoiatavad tingimärgid ja nende arvestamine tegevustes. 4) Kummikinnaste kasutamine. 5) Seinte (värvitud, plaaditud) pesemine, puhastusvahendite valimine ja kasutamine. 6) Valamute, WC-pottide puhastamine, selleks vajalike vahendite valimine ja kasutamine. 7) Peeglite, ukseklaaside, akende pesemine; puhastusvahendite valimine ja kasutamine. 8) Kodutekstiilide kasutamine. 9) Tekkide, mööblikatete kloppimine klopitsaga, käsitsi. 10) Pehme mööbli, radiaatorite puhastamine tolmuimejaga. 11) Suurpuhastus: kardinad, katted, kupid. 12) Korrapidaja ülesannete järjestamine. Ülesannete jaotamine koristustöödel. 13) Vajalike kodutööde planeerimine nädalaks.

3.2 Inimene ja töö

6 klass – 15 tundi

7 klass – 15 tundi

8 -9 klass – 21 tundi

Taotletavad õpitulemused:

2. arengutaseme lõpuks	3. arengutaseme lõpuks
1) Teab/oskab nimetada tuttavate elukutsete esindajaid. 2) Teab ema/isa ametit.	1) Tunneb erinevaid jõukohaseid ameteid. 2) Omab esmast töökogemust õppetöökojas. 3) Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. 4) Märkab (suunamisel) abivajajat ja pakub abi. 5) Osaleb võimetekohaselt ühistöös.

Õppesisu

2. arengutase	3. arengutase
1) Tuttavad elukutsed: müüja, õpetaja, koristaja, kokk, bussijuht. 2) Ema, isa töökoht ja amet.	1) Kodukoha lähedal asuvad ettevõtted. 2) Õpilastele sobivad ametid: koristaja, pesumasinist, haljastustöötaja, majahoidja, köögitööline, laadija, sulane jms. 3) Töötamine erinevates õppetöökodades: puutöökoda, aed, pesuköök, õppeköök jne. 4) Kutse õppimise võimalused. 5) Puudega inimeste töökodade (toetatud töötamine) tutvustamine. 6) Üksteise abistamine töödes. 7) Vanade inimeste, nooremate ja puudega inimeste abistamine. 8) Abi palumine töö tegemisel.

3.3 Asjad ja nende korrashoid:

6 klass – 15 tundi

7 klass – 15 tundi

8-9 klass – 21 tundi

Taotletavad õpitulemused:

2. arengutaseme lõpuks	3. arengutaseme lõpuks
1) Omab ettekujutust minu-meie oma. 2) Hoiab igapäevaselt korras oma koolitarbed. 3) Koristab pärast töö lõpetamist oma töökoha.	1) Omab ettekujutust meie oma-võõras. 2) Hoiab korras panipaigad klassiruumis, osaleb panipaikade koristamisel/suurpuhastusel. 3) Koostab (abiga) nimekirja väljasõiduks vajalikest asjadest, pakib asjad. 4) Osaleb võimetekohaselt ühistöös.

Õppesisu:

2. arengutase	3. arengutase
1) Minu oma, meie oma. 2) Oma asjade, töövahendite eest hoolitsemine, nende paigutamine. 3) Töökoha koristamine.	1) Meie oma, võõras. 2) Töövahendite ratsionaalne paigutus, ärapanek peale kasutamist ja hoidmine. 3) Erinevate panipaikade korrashoid ja koristamine. 4) Asjade pakkimine väljasõiduks, ekskursiooniks. Vajalike asjade nimekirja koostamine.

3.4 Toitlustamine:

6 klass – 15 tundi

7 klass – 15 tundi

8-9 klass – 21 tundi

Taotletavad õpitulemused:

2. arengutaseme lõpuks	3. arengutaseme lõpuks
1) Leiab suunamisel vajalikud lauanõud ja vahendid hommiku-, lõuna- ja õhtusöögi ning piduliku laua katmiseks, abistab laua katmisel. 2) Täidab lihtsamaid toitlustamisega seotud tööülesandeid meeldetuletamisel 3) Abistab teisi jõukohaste tööülesannete täitmisel. 4) Täidab talle antud ülesande ühe osana tegevusest/tööst. 5) Viib alustatud töö enamasti lõpuni.	1) Katab lauda erinevateks söögikordadeks ja sündmusteks ning koristab seda pärast söömist. 2) Komplekteerib piknikukorvi. 3) Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. 4) Osaleb võimetekohaselt ühistöös. 5) Viib alustatud töö lõpuni.

Õppesisu:

2. arengutase	3. arengutase
1) Hommiku-, lõuna ja õhtusöögi ning piduliku laua jaoks lauanõude suunatud valimine vastavalt menüüle. 2) Pidulik laud: küünlad, linikud, lilled, nõud. 3) Hommiku-ja õhtusöögi laua katmine ja koristamine. 4) Abistamine lõunalaua ning piduliku laua katmisel.	5) Lõunasööginõude valimine ja paigutamine. 6) Lõunasöögilaua katmine ja koristamine. 7) Temaatiliste pidulaudade katmine. 8) Rootsi laud, selle katmine. 9) Nimekaartide ja kaunistuste kasutamine peolauas. 10) Ühekordsete nõude kasutamine. 11) Piknikukorvi komplekteerimine, piknikulaua katmine.

3.5 Köögitööd:

6 kl – 20 tundi

7 klass – 20 tundi

8-9 klass – 28 tundi

Taotletavad õpitulemused:

2. arengutaseme lõpuks	3. arengutaseme lõpuks
1) Teab ja suunamisel täidab õpitud köögitööde juures hügieeni- ja ohutusnõudeid. 2) Teeb lihtsaid köögitöid. 3) Tunneb igapäevast kodutehnikat ja oskab neid juhendamisel kasutada. 4) Abistab teisi jõukohaste tööülesannete täitmisel. 5) Täidab talle antud ülesande ühe osana tegevusest/tööst. 6) Viib alustatud töö enamasti lõpuni.	1) Teab hügieeni- ja ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures ja täidab neid. 2) Teeb köögitöid. 3) Tunneb kodutehnikat ja oskab sellest endale olulisi seadmeid kasutada. 4) Loeb lihtsaid skeeme majapidamismasinatelt, oskab nende järgi tegutseda. 5) Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. 6) Osaleb võimetekohaselt ühistöös. 7) Viib alustatud töö lõpuni.

Õppesisu:

2. arengutase	3. arengutase
1) Hügieeninõuded köögis töötamisel: käte pesemine, rõivastus. 2) Köögi sisustus ja selle kasutamine:apid, kraanikauss. 3) Kodumasinad ja ohutusnõuded nendega töötamisel. 4) Kodumasinade kasutamine abiga: pliit, külmutuskapp, nõudepesumasin, veekeetja, röster, kohviaparaat, mikser, vahvlimasin. 5) Nõude pesemine, nõudepesuvahendi kasutamine. 6) Nõude kuivatamine: restile, rätikule nõrguma, rätikuga kuivatamine. 7) Köögi korrastamine: nõude ja toiduainete paigutamine ettenähtud kohtadesse.	1) Kodumasinad ning ohutusnõuded nendega töötamisel. 2) Kodumasinade kasutamine: elektri- ja gaasipliit, nõudepesumasin, veekeetja, kohviaparaat, mikser. 3) Kodumasinade puhastamine. 4) Köögikella, sõela, riivi pajalappide/kinnaste kasutamine. 5) Pannide, pottide, küpsetusvormide puhastamine. 6) Toiduainete säilitamine külmikus. 7) Prügi sorteerimine.

3.6 Toidu valmistamine:

6 klass – 30 tundi

7 klass – 30 tundi
8-9 klass – 42 tundi

Taotletavad õpitulemused:

2. arengutaseme lõpuks	3. arengutaseme lõpuks
1) Valmistab lihtsa hommikusöögi.	1) Valmistab lihtsat toitu skeemi/retsepti järgi.
2) Tükeldab puu- ja aedvilja.	2) Valmistab poolfabrikaatidest ja konservidest lihtsat toitu
3) Valmistab suunamisel valmistaignast küpsetisi.	3) Kaunistab ja serveerib toidu.
4) Tunneb igapäevast kodutehnikat ja oskab neid juhendamisel	4) Osaleb ülesannete jaotamisel söögivalmistamise juures.
5) kasutada	5) Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks.
6) Täidab talle antud ülesande ühe osana tegevusest/tööst.	6) Osaleb võimetekohaselt ühistöös.
7) Viib alustatud töö enamasti lõpuni.	7) Viib alustatud töö lõpuni.
8) Koristab pärast töö lõpetamist oma töökoha.	

Õppesisu:

2. arengutase	3. arengutase
1) Lihtsa hommikusöögi valmistamine.	1) Leiva, saia, vorsti lõikamine.
2) Viilutatud leivale, saiale või/määrdevõide määrimine.	2) Juustunoa kasutamine.
3) Saia/leiva röstimine rösteris.	3) Lihtsate retseptide (skeemide) järgi toidu valmistamine.
4) Vee keetmine veekeetjaga.	4) Puljongi valmistamine kontsentraadist.
5) Tee-ja mahlakontsentraadist külma ja kuuma joogi valmistamine.	5) Poolfabrikaatidest, konservidest, pakisuppidest lihtsa toidu valmistamine.
6) Puuviljade, aedviljade tükeldamine. Aedviljasalati valmistamine.	6) Makaronide, muna keetmine.
7) Valmistaigna rullimine, tükeldamine, küpsetamine.	7) Aedviljade puhastamine ja koorimine.
8) Küpsiste, saiakeste küpsetamine valmistaignast, nende	8) Praekartulite valmistamine.
9) kaunistamine.	9) Toiduainete küpsetamine (kana, kala, juurviljad).
	10) Lihtsate magustoitade valmistamine (vahustamised).
	11) Vahvlite küpsetamine vahvlimasinaga.
	12) Koogi küpsetamine.
	13) Toidu soojendamine.
	14) Toidu serveerimine ja kaunistamine.
	15) Ülesannete jaotamine toiduvalmistamisel.

3.7 Sisseostude tegemine:

6 klass – 15 tundi

7 klass – 15 tundi

8 -9 klass – 21 tundi

Taotletavad õpitulemused:

2. arengutaseme lõpuks	3. arengutaseme lõpuks
1) Koostab (abiga) ostunimekirja ning kasutab seda sisseostude sooritamisel.	1) Koostab suunamisel järgmise päeva menüü ja planeerib sisseostud.
2) Valib suunamisel sõbrale kingituse. Pakib kingituse.	2) Koostab ja kasutab ostunimekirja.
	3) Valib kaupluses sobivad riideesemed.
	4) Määratleb abiga ostudeks vajamineva rahasumma.

Õppesisu:

2. arengutase	3. arengutase
1) Pakendite ja toiduainete äratundmine köögis, poes.	1) Järgmise päeva menüü suunatud koostamine ja sisseostude planeerimine.
2) Ostunimekirja (fotod, pildid, sõnad) koostamine ja lugemine.	2) Ostunimekirja koostamine lihtsa retsepti (skeemi) järgi.
3) Toiduainete ostmine poest/turult: kaupade suunatud leidmine, maksmine kassas.	3) Ostunimekirja kasutamine sisseostude tegemisel.
4) Poes kingituste valik sõbrale sünnipäevaks, jõuludeks. Kingituste pakkimine.	4) Sobivate rõivaste valimine (värvitoonid, suurus) kaupluses.
	5) Ostude sooritamiseks ligikaudse rahasumma määratlemine.
	6) Lihtsa eelarve koostamine (nädal, kuu).

3.8 Rõivastus ja selle hooldus:

6 klass – 30 tundi

7 klass – 30 tundi

8-9 klass – 42 tundi

Taotletavad õpitulemused:

2. arengutaseme lõpuks	3. arengutaseme lõpuks
1) Valib riietumiseks ilmale ja sündmusele vastava riietuse ja jalatsid.	1) Valib riietumiseks tegevusele ja olukorrale vasta riidetuse ja jalatsid.
2) Jälgib oma riiete ja jalanõude puhtust.	2) Loeb lihtsaid skeeme ja jooniseid rõivastelt ning
	3) ajapidamismasinatelt ja oskab nende järgi tegutseda.

3) Peseb käsitsi väikeseid riidesemeid.	4) Peseb pesu automaatpesumasinaga.
4) Peseb kummijalanõusid.	5) Triigib pesu.
5) Kuivatab pesu/jalanõusid.	6) aigutab triigitud pesu panipaika.
	7) Õmbleb nõõgi, parandab õmbluse.
	8) Hooldab jalanõusid.

Õppesisu:

2. arengutase	3. arengutase
1) Rõivastuse ja jalatsite valik vastavalt ilmale. 2) Piduliku, igapäevase, sportliku riietuse valik. 3) Rõivaste, jalanõude puhtus. 4) Musta pesu hoidmine. 5) Pesu pesemine käsitsi (sokid, pesu, sukkpüksid jne). 6) Pesu kuivatamine nõõril, pesurestil. 7) Jalanõude kuivatamine. 8) Kummijalanõude pesemine.	1) Pesumärkide lugemine: käsitsipesu, masinpesu, ainult keemiline puhastus, vajab triikimist, ei vaja triikimist. 2) Pesu sorteerimine: kirju, valge/hele, tume pesu. 3) Pesu pesemine automaatpesumasinaga: pesu panek masinasse, sisselülitamine, pesu väljavõtmine. 4) Pesupulbri valimine. 5) Automaatpesumasinaga temperatuuri reguleerimine pesumärkide järgi. 6) Pesu pesumajja viimine. 7) Triikraua sisse- ja väljalülitamine. 8) Triikraua temperatuuri valimine vastavalt pesumärgile. 9) Aurustaja kasutamine/pesu niisutamine. 10) Pesu triikimine. 11) Triikimise ohutusnõuded. 12) Triigitud pesu sorteerimine, kappi paigutamine. 13) Rõivaste kokkupanek. 14) Nõõbi õmblemine, soki nõelumine, õmbluste parandamine, paigad/aplikatsioonid. 15) Sobivate rõivaste valimine (värvitoonid, suurus). 16) Olukorrale ja tegevusele vastavate rõivaste ja jalatsite valimine. 17) Rõivastuse täiendamine sobivate detailidega. Ehted, kosmeetika. 18) Jalatsite hooldus. Kingakreemide valik vastavalt jalatsi värvile, jalatsite puhastamine.

3.9 Tööd õues ja aias:

6 klass – 10 tundi

7 klass – 10 tundi

8 -9 klass – 14 tundi

Taotletavad õpitulemused:

2. arengutaseme lõpuks	3. arengutaseme lõpuks
1) Valib riietumiseks ilmale vastava riietuse ja jalatsid. 2) Osaleb jõukohastes aiatöodes. 3) Abistab teisi jõukohaste aiatööde tegemisel. 4) Täidab talle antud ülesande ühe osana tegevusest/tööst. 5) Viib alustatud töö enamasti lõpuni.	1) Valib riietumiseks tegevusele ja olukorrale vastava riietuse ja jalatsid. 2) Teeb juhendamisel lihtsamaid töid õues ja aias. 3) Teab ohutusnõudeid erinevate õpitud tööde juures ja täidab neid. 4) Küsib vajaduse korral abi ülesande täitmiseks. 5) Osaleb võimetekohaselt ühistöös. 6) Viib alustatud töö lõpuni.

Õppesisu:

2. arengutase	3. arengutase
1) Sügisestes, talvistes ja kevadistes aiatöodes osalemine. 2) Lehtede riisumine, äravedu. 3) Lume koristamine lumelabidaga.	1) Kõõgivilja – ja lilletaimede ettekasvatamine. 2) Kaevamine, külvamine, istutamine, kastmine, rohimine, kõplamine. 3) Saagi koristamine aias, põllul, metsas. 4) Puude istutamine. 5) Toataimede ümberistutamine. 6) Luuaga pühkimine. 7) Prahi äravedu. 8) Puistematerjali puistamine libedatele teedele. 9) Pinkide, aia värvimine.